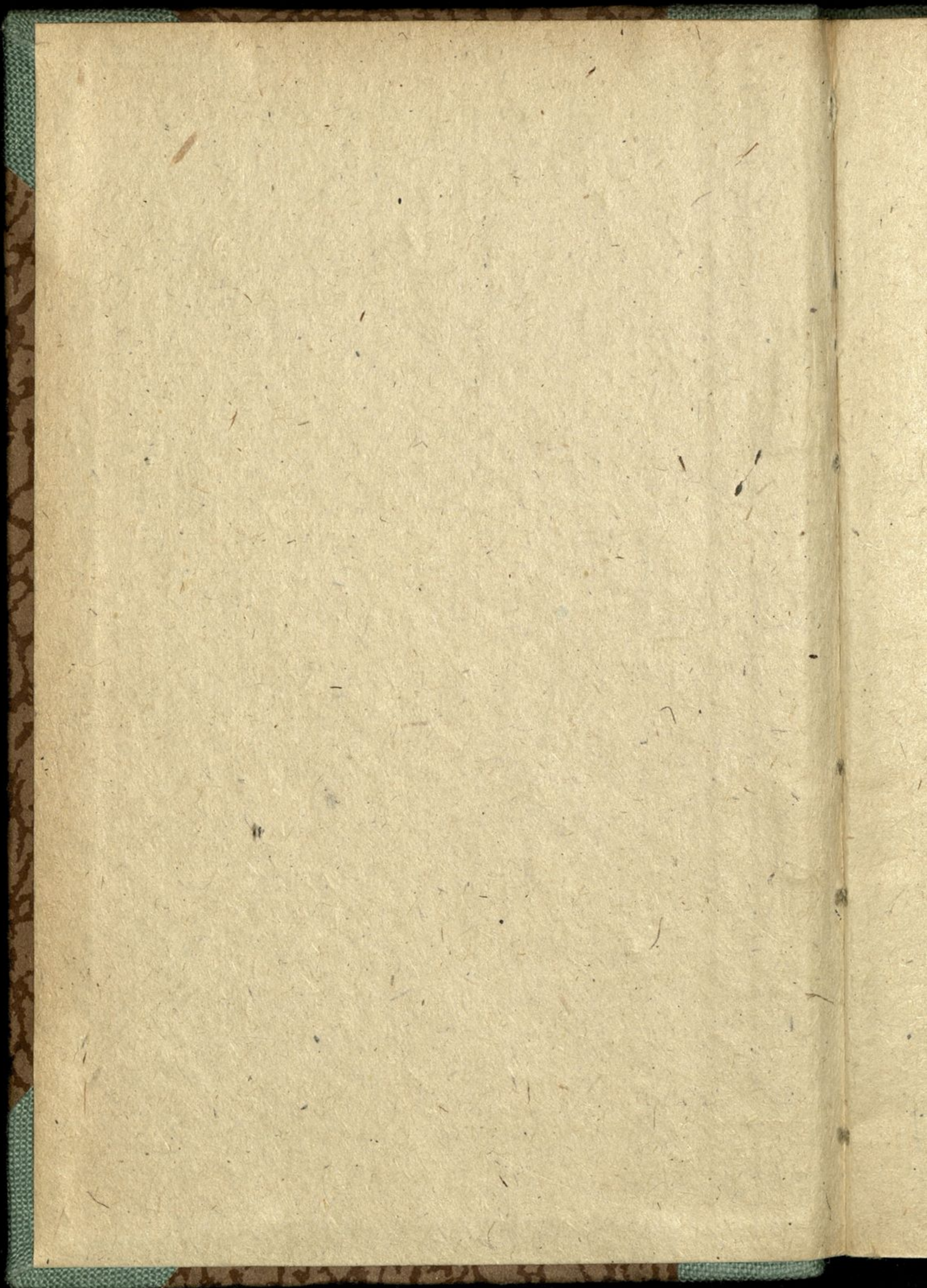

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

36884

3

*Nedeljko
Maril*

Narodne pripovedke za mladino.

Berač ga poprosi, da bi mu pobral meso, a kovač mu ni hotel pobrati mesa, temveč mahnil ga je s palico . . .

Narodne pripovedke.

za

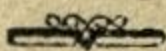
mladino.

Zbral

Dominicus.

[Nedoljko Franovičič]

III. zvezek.

V Ljubljani.

Založil in izdal Janez Giontini.
1904.

36884, VII D. g.: prientablogi ziveta!

VII D. g.

36884 | 3

(7)

F. 2. d. 1537/1952

17/19

Kovač.

Neka mati je imela sina, ki je bil jako šibek, ali vendar strašno močan. Ko je bil že dosti star, dala ga je, da se je učil čevljarstva. Pa nastavnik (mojster) ga ni mogel imeti na uku; nikoli mu ni bilo drete dosti, — vse je potrgal, celó čevlje je pokvaril včasi, šila, krivce, skratka: vse, kar je vzel v roko, — vse je potrl in pokončal. Moral je torej ostaviti čevljarstvo.

„Ti nisi za tako rokodelstvo,“ dejal mu je nastavnik, „hodi se rajši učiti kovaštva.“ Mladi je slušal in šel. Prišel je k nekemu kovaču. Poprosil ga je, da bi ga sprejel; rad bi se učil kovaštva.

Kovač pa se je začudil: „Sirota, kaj pa bi s teboj?! — ti nisi za moje delo — za kovača, kovač mora biti močan človek.“

A mladič je dalje prosil: „Le sprejmite me, saj nisem slaboten tako, kakor se vam zdim, da sem; preverili se boste, da ne.“

„I, pa naj bode, no, pa ostani, saj se lahko precej prepričam, ali imaš kaj moči ali ne.“ Po tej opomnji je kovač vzel prav veliko kladivo v roko in ga dal mladiču, ki je takoj moral prijeti za delo. Nastavnik je svojemu novemu učencu rekel, naj mu pomaga tanjšati razbeljen železni drog. Ali mladič je bil še le prvič, drugič mahnil po drogu na nakovalu, a udrlo se je pol nakovala v zemljo. Mnogi kovačevi pomočniki so hodili okrog nakovala in poskušali, kako bi ga izruvali iz tal, pa ga niso mogli ni omajati, a mladič se ga je oklenil — in izdrl ga je kakor kakov kolec iz plota. Kovač je kar ostrmel, tako se je začudil: tako šibek in mlad človek, pa ima takovo moč. Dejal mu je: „Ti si pravi, le ostani pri meni, dokler se ne izučiš, pa še potlej bodeš ti meni dobra pomoč, takega kovača pa še nisem imel doslej.“ Mladič je ostal v njegovi kovačnici in se dobro izučil kovaštva. Ta kovač je imel dvanajst pomagáčev. A ker mu je izučeni mladenič delal zá-se in za vseh dvanajst pomočnikov, izpustil jih je iz službe, njemu pa je obljubil na leto plačila toliko, kolikor ga je dajal vsem onim in kolikor je sam zaslužil.

Že več let je mladenič delal pri tem kovaču, a nastavnik mu ni bil še nič plačal;

zato ga je močno skrbelo, kako ga izplača, kedar bode treba. Ali vse je ugodnejše izteklo, nego je pričakoval.

Nekega dne opomni mladenič svojemu nastavniku, da pojde po svetu, naj mu torej da sto goldinarjev za vso njegovo pomoč. Kovač se ne brani, vesel mu odšteje sto goldinarjev. Pomočnik ga še poprosi, da bi mu dal železno palico, težko pet stotov, da mu bode na potu podpora. Kovač mu je rad tudi palico dal.

Pomočnik se poslovil od kovačeve hiše ter odide. Do večera pride do nekove hoste. V tej lozi zagleda drvarja, podiral je drevje z nogo in pulil ga kakor navadno korenje. Mladi kovač drvarja opomni: „Jaz sem tudi močan tako, kakor si ti; nujva, izpukniva vsak nekoliko dreves in ponesiva jih tvoji materi na dom, da bode imela drv za kurjavo.“

Res sta izdrla vsak dve drevesi, odnesla ju na drvarjev dom in odšla dalje. Prišla pa sta do nekega mlinarja, ki je mlinski kamen držal na kolcu in klepal ga. Kovač drvarja opomni: „Znaš kaj? — ta nama bi utegnili še na korist biti kdaj, trije močni bi pač kaj učinili,“ — in ogovori mlinarja: Mi dva sva tudi močna tako, kakor si ti močan, hodi znama!“

Mlinar se jima pridruži, ali žalibože, niso znali, kateri izmed njih bode prvi; zato pokaže kovač kamen in svetuje: „Kateri izmed nas bode tale kamen zagnal više, tisti bode prvak, ki se mu bosta morala uklanjati druga dva.“ Pa mlinar je kamen zagnal visoko, tako da ga ves dan ni bilo nazaj. Drugi zažene kamen drvar, a ni ga bilo nazaj dva dneva. Naposled ga zažene i kovač — in kamena ni bilo nazaj tri dni; torej je kovač bil prvi.

Šli so naprej vsi trije in prišli do nekega grada, ki je bil izdan ali zaklet. V tem gradu naroči kovač, naj mlinar zaneti ogenj in obed skuha; kedar pa bode kuhano, naj pozvoni, in odšel je z drvarjem vred. Pa prišel je nekov berač in mlinarja poprosil, naj bi mu dal malo mesa, in dal mu ga je, a padlo mu je iz rok na tla. Berač zopet poprosi mlinarja, da bi mu pobral meso; in pobral mu ga je. Ali berač je v tem mlinarju skočil na hrbet in mu ga zlomil. Mlinar ni pozvonil, ko je bil kuhan obed.

Ko sta bila kovač in drvar prišla nazaj, pokara kovač mlinarja, zakaj ni pozvonil, mlinar pa je dejal, da mu je bilo slabo, da ni mogel pozvoniti. Kovač naroči sedaj drvarju, naj kuha obed in kedar bode kuhan, naj pozvoni, pa odide. Ali drvarju se je

pripetilo to, kar se je bilo popreje mlinarju dogodilo.

Ko je bil kovač zopet prišel nazaj, razsrdil se je ter dejal: „Vidva nista za nič, ostanem pa jaz tu, da bodem kuhal!“ In res je ostal in kuhal in železno palico je imel pri sebi, drvar in mlinar pa sta odšla. A zopet je prišel stari berač in poprosil ga malo mesa. Kovač mu ga dá, ali padlo mu je na tla. Berač ga poprosi, da bi mu pobral meso, a kovač mu ni hotel pobrati mesa, temveč mahnil ga je s palico, berač pa je zbežal v luknjo.

Kovač pozvoni, drvar in mlinar se vrneta. Jako sta se mu čudila, ker je bil pozvonil. Kovač jima ukaže, naj začneta luknjo, ki je bil berač pobegnil v njo, kopati in naj izkopljeta veliko jamo. In izkopala sta toliko jamo, da ni imela ni konca ni kraja. Kovač reče, naj gre mlinar v to jamo, da ga bosta na vrvi spuščala vánjo. Dal mu je zvonec in naročil, kedar mu bode hudo, naj pozvoni. Ko je bil mlinar prišel do srede jame, pozvonil je. Kovač ga popraša, kaj mu je bilo, mlinar pa odgovori, da ga je bilo strah. Tudi z drvarjem je bilo tako. Naposled se kovač spusti v jamo — in ko se je bil pripeljal do srede, prešinila ga je neka groza, pa vendar ni pozvonil, temveč spustil se je

do dna. Tu so bila velika vrata, kovač potrka prvič, drugič, a niso se odprla, tretjič pa je kar udaril po ključavnici in po vratih, da jih je razbil. Držala so v veliko zgradbo. V zgradbi je bil hudič, pri hudiču pa je bila zakleta kraljičina. Hudič kovača vpraša: „Kaj hočeš?“ Kovač odgovori: „Kaj tebe to skrbi!“ Hudič reče: „Poskusiva se!“

Kovač pa ga je s palico udaril tako, da je bil ves omamljen. Otel je kraljičino, da ni bila več izdana. Hotel jo je po vrvi peljati na svet, ali vrvi ni bilo več nikjer. Kraljičina odpelje iz prve sobe otetnika v drugo sobo, iz druge v tretjo, in tu mu je dala prstan in opomnila, da jej bode ta prstan, če se kdaj snideta, priča, da je njo otel; po njem ga bode spoznala. Iz tretje sobe sta prišla v četrto; kraljičina izgine. V tej sobi je bival tisti berač. Kovač mu je ukazal, naj mu gre pokazat pot na zemljo, če ne, udaril ga bode, da ne bo nikoli več ljudi motil po svetu.

Berač mu nasvetuje, naj gre in si odreže šibico in kamor bode z njo udaril, povsodi se mu bode odprlo vse. Ali kovač ni hotel iti, temveč primoral je berača, da mu je sam urezal šibico in pot kazal.

Berač se vrne, kovač pa pride do nekega morja, ki ni mogel čezenj. A prileti velik

orel in vpraša kovača, kaj dela tu. Kovač mu pové, da je na potu na svet, pa ne more priti čez morje.

Orel mu reče, naj ga zasede, in kedar bode videl, da se spušča proti tlem, naj nareže prst in mu svoje krvi piti da, in srečno bosta prišla čez morje na svet.

Kovač je slušal in prišel srečno nazaj na zemljo. Šel je in prišel v neko mesto. V tem mestu je pri nekem zlatarju stopil v službo za delavca. V zlatarjevi službi je imel mnogo dragih prstanov, a najlepši in najdražji je bil prstan, ki mu ga je bila dala kraljičina. Prišla pa je nekega dne k njemu krasna devica in vprašala ga, ali bi prodal tisti lepi in dragi prstan. Pomočnik odgovori, da ne more in ne sme prodati ga, ker mu ga je dala krasna kraljičina, ki jo je bil otel nesrečne zakletosti.

„Tedadaj si ti tisti, ki si me otel!“ dejala je in vzela ga je s seboj v popreje izdani, a sedaj oteti grad; drvar in mlinar sta jima služila, ona dva pa sta ženitovala in jaz sem na tej ženitvi plesal in radoval se. Jedel sem iz naprstnika, pil iz rešeta, da še imam zdaj moker jezik.

Zap † Leop. Gorenjec — Podgoričan.

O treh bratih in treh hčerah.

Bil je oče, ki je imel tri sine. Prišla mu je zadnja ura, kakor vsakemu. Poklical je svoje tri sine k postelji in jim rekel: „Premoženja vam zapustiti ne morem, ker ga nimam. Pojdite po svetu službe iskat, boste že kaj našli. Zdi se mi, da boste srečni.“

Oče je umrl in sinovi so šli po svetu službe iskat. Pridejo do belega gradu, in tu so hoteli poprašati, če bi ne bilo zanje kaj službe. Ko stopijo v hišo, vidiijo grofa, ki je sedel za mizo zelo, zelo žalosten. Vprašajo ga, kaj mu teži srce. Smili se jim, in radi bi mu pomagali. Pa grof pravi: „Kaj vam bi pravil o veliki svoji nesreči, saj mi ne morete pomagati.“ — Dolgo so ga nago-varjali, da naj se jim razodene, pa dolgo se ni dal sprostiti. Nazadnje vendar pravi: „Naj pa bo! Pomagati mi sicer ne boste mogli, pa človeku je ložje, če komu potožiti zamore. Poslušajte tedaj: Imel sem tri hčere, pa vse

tri mi je pobrala divja žena. Imam pa tudi na vrtu jablano, ki vsaki dan rodi zlato jabolko. Pa nobenega še vtrgal nisem! Vselej kadarkoli ga hočem vtrgati, pride iz tal neka žena, ki me prehití in jabolko v tla odnese. Kako bi ne bil tedaj žalosten!“

Bratje pravijo: „Hčere rešiti res ne vemo kako; pa poskusiti hočemo svojo srečo zoper ženo, in vrag ni, da bi je ne prehiteli!“

Poskusil je drugi dan najstarejši brat. Pa komaj je bilo jabolko zrelo, ga je že imela žena v roci. Ko se je danilo, spet je že stal srednji brat na vrtu. Ko je bilo zlato jabolko zrelo, skoči in ga hoče vtrgati, pa kakor bi trenil, se odpro tla, iz katerih skoči žena in ga prehití, sam ni vedel kako.

Spet drugi dan čaka najmlajši brat na vrtu. Jabolko je zrelo — on in žena, ki je bila pri tej priči iz tal, skočita in se oba isti hip stegneta po njem. Pa žena je bila malo prekratka in on jo je prehitel. Žena pa se spusti spet v tla, ki se pa zdaj niso zaprla več za njo, ampak ostala je globoka jama. Sklenili so bratje, da hočejo enega izmed sebe notri spustiti po vrvi, da bo saj videl, kaj je doli. Najstarejši brat je bil koj pri volji. Prinesli so vrv, na njo privezali kamen in nanj se je vsedel brat, ki so mu dali v roko vrvico. To vrvico so privezali

za zvonček, ki so ga obesili vrh jame. Če bi se mu vtegnilo hudo goditi ali če bi rad spet na zemljo prišel, bo tedaj lahko pozvonil. Spustili so ga v jamo in prišel je na drugi svet. Skoči s kamna in hodi okrog. Kar zagleda žensko, ki jo po kratki govorici spozna, da je najstarejša grofova hči.

Pelje jo k vrvi, posadi na kamen, potegne za vrvico, — in potegnili so jo na beli dan. Ko so vrv spet doli spustili, so pa še njega nazaj gori spravili.

Zdaj se vsede srednji brat na kamen in spustili so še njega doli. Ko stopi na trda tla, gre tudi malo okrog in zagleda srednjo grofovo hčer, katero je tudi spravil na zemljo tako, kakor njegov brat ono hčer. — Njega tudi niso pustili v jami, to se ve!

Nazadnje gre še mlajši brat v jamo. Na spodnji svet prišedši, se čudi, da je tukaj doli vse drugačno, kakor gori. Gre tedaj malo ogledovat. Naleti nazadnje na deklico in začne se ž njo pogovarjati. Pripoveduje mu med drugim tudi, da je njen oče na lepšem svetu mogočen gospod; da jo je ukradla neka grda ženska, ki je že pred očeta bila pripravila ob stareji dve njeni sestri. Mladenič ji pove, da ste sestri njeni že rešeni, in jo pelje k vrvi. Potegnili so tudi njo na beli dan.

Tega ne smem pozabiti, da mu je bila dala deklica v spomin belo ruto, v katero je bilo všito z rudečimi nitmi njeno ime.

Ko so bili vrv doli spustili, da bi še njega ven spravili, in ko se je hotel ravno vsesti na privezani kamen, se odveže kamen in pade na tla tako trdo, da jih je predrl. Naredila se je spet globoka luknja. Mladenič je potegnil za vrv, da so jo bolj doli spustili. Poprijel se je in spustil v narejeno jamo.

Čez dolgo pride spet na drugi svet in najde tam v svoje začudenje tisto ženo, ki ji je bil odvzel zlato jabolko na grofovem vrtu. Povedala mu je, da je začarana in da mora ljudem kolikor toliko škodovati. Pravi mu pa tudi, da bi jo lahko rešil, če bi hotel. Mladenič jo popraša, kaj da bi storil? Žena mu začne pripovedovati:

„Tukaj vidiš jezero, ki je tako široko, da bi ne mogel čez videti, ko bi še tako napejnal oči. Tu ti dam golobčka in tri grahova zrna. Golobček te bo nesel čez jezero. Vsedi se nanj in v žep daj zrna tri. Kadar te bo že težko nosil, pa vrzi eno zrno v vodo in zrastel bo koj hribček, na katerem bosta lahko počivala.

Ko te bo prinesel na oni kraj, boš tam zagledal cerkvico. Pojdi v njo in plačaj mašo záme. Pa sam moraš tudi iti molit. Ko bo

maša končana, bom že stala pred cerkvijo in blagor tebi in meni — rešena bom.

Vsedel se je na golobčka, tri grahova zrna dal v žep in golobček je zletel ž njim čez jezero. Daleč ga je prinesel in se jako upehal. Mladenič vrže v vodo prvo zrno, zrastel je hribček in počivala sta.

Spet sta letela dalje in golobček se je spet utrudil pod težo, ki jo je nosil. Padlo je drugo zrno v vodo in spet je zrastel zelen hribček in golobček se je oddahnil. Zletel je v tretje in ga nesel dalje. Nesel ga je daleč, daleč, in se utrudil. Mladeniča je jelo skrbeti. Eno samo zrno je še imel, pa kraja ni nikjer videti, kaj bo! Golobček je pešal in moral je vreči tretje zrno v vodo. Spet je pomagal zelen hribček. Ko sta počivala, ga je spet zadel golobček in letel ž njim naprej, le vedno naprej. Golobček je tako težko nosil, da je že tako se zadeval s perutnicami v vodo, da je bil mladenič ves moker. Kaj bó, kraja le še ni videti! Ravno ko je že onemogel bil golobček in je v vodo padel, začuti, oj sreča, trdo zemljo pod nogami, zlezla sta popolnoma na suho, akoravno z veliko težavo. Zdaj zagleda mladenič tudi cerkvico pred seboj, ki mu jo je dozdej zakrivila gosta megla.

Mladenič vesel gre in plača mašo. Ko pride po končani maši iz cerkve, ga že

čaka žena in mu iz hvaležnosti podari tri zlate krone.

Kam je ženska šla potem, ne vem. Mladenič je pa šel naprej. Ko tako hodi in hodi, se mu dozdeva svet zmiraj lepši in lepši. Pride nekega večera tudi do nekega gradu. Gre vanj in prosi ljudi, da ga naj bi prenočili.

Odgovorili so mu, da nimajo prostora, ker bodo zjutraj obhajali ženitovanje starejih dveh grofovih hčeri, in da se je zato sešlo toliko gostov, da še ne vedo, kje in kako bi te potaknili čez noč. Rekli so tudi: „Ne vemo pa tudi, od kod ste in kaj ste? Kaj je vaše opravilo, kaj vas pripelje v ta kraj?“ Mladenič ni vedel, kaj bi rekel. Pride mu na misel in pravi: Zlatar sem, stare krone popravljam, pa tudi nove narejam, če mi kdo veli.“ „Če je pa taka, bi nam bili lahko na pomoč. Zlatar še ni prinesel kron nevestama. Če obljubite, da boste naredili dve kroni do zjutraj, ko bo čas k poroki iti, pa ostanite.“

„Kaj bi jih ne in kako bi jih ne! Pa še druge priprave ne bom potreboval, kakor kladiva in dveh bokalov lešnjakov. Samo to vam povem, da morate iti vsi spat, ker svoje umetnije nečem izdati.“

Prav! Šli so vsi spat in on je tolkel lešnjake celo noč. Ko so zjutraj vstali, jim pokaže dve kroni od tistih treh, ki mu jih je

bila dala ista žena pred cerkvijo. Vse ga je občudovalo in povabili so ga celo, da naj se po poroki k njim za mizo vsede.

Rajali so, da je bilo kaj! Z najmlajšo hčerjo je tudi plesal, in veliko plesal. Vročemu je bilo in obriše si pot s čela.

Hči vidi na ruti svoje ime in ga spozna za svojega rešitelja. On je tudi še le zdaj spoznal svoja brata, njih neveste in beli grad, in — kaj bom odlašal povedati! — Kmalu je spoznal tudi mlajšo hčer za svojo nevesto. Bilo je še tisti dan tudi njih ženitovanje, če ni bilo že prepozno, da bi bili šli k poroki; če ne, so pa šli še le drugi dan. So bili svatje saj en dan več skupaj.

Dolgo, dolgo je živelo vseh šest srečno skupaj na belem gradu, in še zdaj živé, če niso že pomrli.

I. Tušek.

Deklica in Pesoglavci.

Ta čas, ko so bili še Pesoglavci po teh krajih, plela je neki jako lepa deklica sama na njivi. Kar je zagledala, da gre veliko pesoglavcev mimo. Ker je vedela, da so hudi, in zavoljo svojih pesjih in kosmatih glav strašni videti, zbežala je s polja. Pesoglavci vidijo, da je mlada, in pravijo: „Dajmo jo vjeti!“ Brž se celo krdelo spusti za njo v dir. Deklica je vedela, da ne uide urnim petam, zato spleza na gosto smreko in se skrije med vejami. Pesoglavci pa imajo pesjo glavo in oči v tla obrnene, zato ne morejo navzgor pogledati. Tako niso mogli videti, na kateri smreki deklica skrita čepi. Bodli so toraj s svojimi dolgimi sulicami ob deblih od smreke do smreke tako dolgo, da je po skorji nekega drevesa pritekla rdeča kri. Obstopili so tisto smreko in so jo izruvali; tako jim je prišla deklica v pest.

Zaprli so jo potlej v visoki grad, ki ni imel nič vrat. Tam notri ni videla žive duše,

kakor včasih Pesoglavce, ki so na noč domu zahajali, po dnevi pa zaklenili njo in eno mačko; samo lino so jej odprto pustili, da je solnce sijalo črez njo. Tam notri je vun in vun jokala ter Boga prosila, da bi še enkrat prišla k očetu domu. Večkrat je mislila skozi odprto lino na streho zlezti in s strehe skočiti na tla. Pa vselej, ko je nogo vzdignila, skoči mačka na lino in tako jezno začne renčati in parklje brusiti, da je bilo deklico strah. Nekdaj posebno močno joka in Boga prosi. Kar zagleda starega dedca pred seboj. „Kaj ti je, mlada?“ nagovori jo dedec. „K očetu bi šla rada,“ pravi deklica. „Kako boš šla, ali ne veš, da pesoglavski grad nima vrat?“ reče dedec. „Vem, ali jaz bi skoz lino šla, pa me ta mačja žival ne pusti,“ pravi ona. „Zato te ne pusti, ker ima mačka v repu devet peklenških vragov, ki so vsi s Pesoglavci zmenjeni. Daj mački kos mesa in kadar ga bo pobirala, odreži jej rep, vrzi ga črez glavo devet komolcev daleč črez lino in nič več ti ne bode branila“.

Tako je mož djal in je zginil, da deklica ni vedela, ni kedaj ni kam. Storila je po njegovem svetu: dala je mački mesa, v hipu odrezala jej rep, vrgla ga devet komolcev daleč črez glavo in tiho se je huda žival

potuhnila v kot. Deklica spleza precej v mraku čez lino na streho in ko ni vedela, ne kam ne kod doli ob zidu, vidi kosorepo mačko počasi in klaverno lezti po vrhu slemena na drugi konec poslopja. Leze za njo in pride do drevesa, ki se je s svojim vršičkom dotikalo strehe, in ko vidi mačko po drevesu priti do tal, pleza še ona in srečno uteče.

Noč se je bila storila. Pesoglavci pridejo domu in zagledajo kosorepo krvavo mačko. Brž uganejo kaj je to, in dvanajst jih poišče sled in teče za ubežno deklico. Med tem je bila pa ona že blizu očetovega doma pritekla. Oče njen je imel kovačnico pri vodi zidano. Tisto noč ga ni bilo doma, ker je bil šel izgubljeno hčer iskat. Zato povodno kolo, ki je sicer kovaški meh gonilo, ni klopotalo, ampak vse tiho je bilo. Vrata so bila zaprta, okno z železno mrežo prepreženo, zato ni mogla noter. Dolgo je klicala in klicala, pa očeta ni bilo, že je mislila pred kovačnico na klopi zaspati, kar jej pride na misel: morda bi me zasledili Pesoglavci in še hujše bi mi bilo. Zato premišlja, kako bi noter prišla. Na zadnje jej v glavo pride, da lahko navadno kolo sname in pri luknji pride v kovačnico, in res tako stori. Komaj se notri oddahne in na-

redi luč, kar zasliši zunaj Pesoglavce govoriti. Po sledu so bili za njo prišli. Brž podpre vrata in še bolj z železom zasloni okno, v roke pa vzame široko sekiró, ki jo je bil oče ravno prejšnji dan naredil in se vstopi k lini, skozi katero je bila sama noter prišla. Kmalu izvohajo Pesoglavci to luknjo in eden prikaže pesjo glavo v kovačnico. Deklica mahne in mu jo odbije. Potem ga potegne popolnoma noter. Drugi so menili, da je sam zlezel, in pokazal se je še eden in zopet eden skozi luknjo, kateremu se je vsakemu tako primerilo, kakor prvemu.

Ko je drugo jutro oče kovač žalosten prišel domu, našel je hčer in na kupu v kovačnici dvanajst Pesoglavcev, ki jih je hči pobila.

J. Jurčič.

Kaj ni nikoli bilo in nikoli ne bode.

Trije bratje so se vozili po morju. Nastane pa burja in raznese se jim ladija. Bratje splezajo na goro, ki je štrlela iz morja. Tamkaj najdejo studenec, nalove ob kraju rib in v goščavi dobijo tičev. Pa kaj jim vse to pomaga: ognja niso imeli. Spleza eden bratov, vrh gorice in zagleda onkraj ogenj. Bratje so bili vsi v veselju in precej se zmenijo, tako, da naj gre starejši po ogenj tjakaj. Prvi brat se res napravi na pot čez gorico v drugo doline, kjer je ogenj bliščal. Tam najde kosmatega grozno velikega junaka, ki je v roki držal grčavo batino, betičasto na koncu in stražo stal pred ognjem. „Kaj bi rad, hlapček?“ vpraša prvega brata. „Ognja,“ pravi on, „trije bratje smo, radi bi kurili, a ognja nimamo“.

„Dam ti ga“, reče junak, „samo to mi moraš povedati: kaj ni nikoli bilo, in zdaj in nikoli ne bode?“ Brat nekaj čenča, uga-

njuje, pa menda že ni pravega vedel in pravil, ker je kosmatin zavzdignil batino, grčavo palico, in mu jih prav dobro nametal na hrbet, ognja pa nič dal. Brat je jokal in prišel nazaj. „Pojdi ti!“ pravi drugemu bratu. Ta gre, a zgodi se mu ravno tako: s palico je dobil po hrbtu, ognja pa nič. Mlajši je bil, kakor kak štramlé in rekla sta mu brata: „I, kaj boš ti hodil, šleva šlevasta, še midva nisva mogla ničesar dobiti, kako bi šele taka štranja dobila, ko si ti!“

Ker je pa prihajala čimdalje večja sila, začneta mu še sama prigovarjati: „Poskusi, morda boš imel srečo, glave nimaš, to znava“. Mlajši brat gre tjakaj k junaku, ki je kuril. „Kaj bi rad, hlapček?“ ogovori ga oni. „Ko bi mi malo ognja dali.“ „Menim, že dva trapa sta bila tukaj, obema ga nisem dal, ako boš ti bolje odgovoril, pa ga dobiš. Povedi mi kaj tacega, kar še nikoli ni bilo, ni in nikdar ne bode.“ Mlajši brat pomišlja in si izmisli: „To ti precej povem,“ pravi junaku, ki je ogenj imel, „le poslušaj me“.

„Nekdaj se je bil nekdo boba najel. En bob se pa ni bil v njem razkuhal, ampak je bil napol surov, cel ostal. Želodec ga zato ni maral, temveč ga je iz sebe dal. In

iz tistega boba je vzrastlo veliko drevo, ki je segalo noter v nebesa. Ob eni strani je imelo namesto vej gosto štrclje, kakor pol lestve. „Kaj bi bilo“, rekel je tisti človek, ki se je bil boba najedel, „kaj bi bilo, ko bi jaz sosede in babo in otroke in ta svet zapustil ter po tem drevesu v nebesa zlezal, ki je vzrastlo iz mojega boba. Nebesa so le nebesa, svet je pa le svet“. In ne bodi neumen, tisti človek zleze ob drevesu v nebesa. Vrata so bila le prislonjena, samo malo jih odrine in v nebesih je bil. Boga in svetnikov ni videl. Sv. Peter je imel leseno stopo in bet, sedel je na trinogatem stolcu in proso tolkel, mekine pa so letele iz stope na prtiček, ki je bil razgrnjen po tleh. „Kaj boš naredil, Sv. Peter? Pšeno? ga vpraša. „Kašo bi rad jel“, pravi Peter, „pa tolčem tu-le za vrati in sproti čakam, kedaj pride kaka duša tu gori, pa že dolgo ni nikogar“. Človek malo posedi, Peter pa v stopi pšeno dela. Pa jelo se je možu v nebesih dolg čas zdeti in želel je na svet nazaj. „Jaz grem domu k babi in sosedom“, pravi Petru. „Stoj, prijatelj!“ odgovori Peter, „ti si prišel po drevesu gori, kaj ne? Drevesa pa ni več, zakaj ravnokar je prasica drevo izpodrila, bobek snedla, iz katerega je vzrastlo in vse se je posušilo ter na kup padlo. Kako češ

zdej doli?“ „To bo pa napak“, pravi ta človek, „ali nimaš nič vrvi ali kaj enakega, tacega, da bi se po njej na zemljo spustil?“ „Nič nimam“, pravi Peter. „Daj mi, daj mi pehar mekin, ko pšeno delaš, pa si bom sam splel iz njih vrv“. Peter mu da mekin, on pa splete vrv iz njih ter jo priveže za štekelj pri nebeških vratih in se spusti po tej vrvi proti zemlji. Pa vrv je bila prekratka. Kaj stori človek? Spleza zopet navzgor, odreže vrv od zgoraj in jo priveže na spodnji konec. Tako dela zmeraj in pride že blizu zemlje. Samo še za dober skok mu je manjkalo. „Ni vredno, da bi še to dovezoval, mar skočim“, pravi in skoči na zemljo. Pa bilo je še previsoko, ker vdrl se je bil sedem komolcev globoko v zemljo in venkaj ni mogel priti. „Čakaj, čakaj,“ tako je rekel, „saj imam doma rovnico, grem, pa po njo, pa se odkopljem“. Gre domu, vzame rovnico in se odkoplje iz zemlje. „Da ta rovnica nikdar nikogar več ne bode odkopala, zato jo v ogenj vržem“, mislil si je tisti človek, in zares je vrgel rovnico v žrjavico. Kaj se zgodi. Železna rovnica je zgorela, lesen ročnik pa je ostal v pepelu cel. Tisti mož pa gre domu in med potoma sreča botre, ki so otroka h krstu nesli. „Koga nesete?“ vpraša jih,

„čegav je ta otrok?“ „I, to je tvoj oče, otudi-le se je rodil, zdaj pa ga nesemo h krstu“, reko mu botri.

Tako je pravil mlajši brat, ki so ga za štramleta imeli, junaku, ki je ogenj pod palico imel. „Dobro si povedal, ognja ti bom dal,“ reče mu junak, nagrabi utrinkov in ogorkov ter žrjavice v ponev in mu jo da.

Bratje so kuhali, pili in pojedali, meni pa ničesar dali.

J. Jurčič.

Kako so trije bratje hudiču služili.

Nekdaj so bili trije bratje, ki so vsi skupaj gospodarili. Oče jim je bil na smrtni postelji zabičil, da ne smejo zemlje razdeliti ali vsak za-se delati. „Vsi trije delajte za enega in eden naj dela za tri“, rekel je, „dobiček in izgubo, vse morate imeti v tisti meri“. Sinovi pak so po očetovi smrti vsi trije slabo gospodarili. Namesto dela, iskali so rajši sence, namesto vode so popivali vino. Ni jim pa dolgo tako dobro šlo. Vse so kmalu zapili in nazadnje so jim celo hišo prodali, ker niso imeli s čim dolgove plačevati in so jih pognali po svetu.

Tako so bratje po svetu pili in potovali in bili židane volje. Pa vsaka reč le nekaj časa trpi, tudi ljudje se treh veselih bratov naveličajo in jih nečejo več s pijačo zakladati. „Pojte služiti, saj ste mladi!“ tako jim je veleval vsakdo. Ni bilo drugače, morali so službe iskati. Pridejo zvečer v gozd.

Srečajo zelenega moža z rdečo kapico na glavi. „Kam pa vi greste?“ nagovori jih mož in se vstopi pred nje. „Službe iščemo“, reko bratje, „Ali ne bi hoteli vi mene služiti?“ „Zakaj ne, če plačate, kakor drugi ljudje in nam življenja daste, ker živeti se nimamo s čim“, rekli so bratje. Zeleni mož z rdečo kapico je rekel: „To pa to, plačam vas dobro, boljše od vsakega družega. Moja služba bo kratka in lahka“. „I nu, smo že pri volji, le povejte, kaj bi radi“, rečejo bratje. „Nič drugega ne boste delali, samo nič ne smete govoriti, le vsaki te besede: eden naj reče, kadar ga kdo nagovori: „Mi vsi trije“, drugi „Za denarje“, tretji „To je vse prav“. Bratje so rekli: „Bomo že“. Zeleni mož, ki je bil sam hudič z mesom in telesom, jim da denarja, ne vem zatrdno, koliko jim je bil dal, samo to se mi zdi, da so bratje veliko dobili, ker je hudič radodaren, kakor pravijo.

Šli so v prvo krčmo, da bi zopet pili. Krčmar je bil hud mož. „Boste kaj večerjali?“ jih vpraša. „Mi vsi trije“, pravi prvi. „No, bom pa za tri rekel pripraviti“. „Za denarje“, je rekel drugi. „I seveda za denarje, zastonj se pri meni nič ne dobi“, odgovori krčmar. „To je vse prav“, rekel je tretji. „Jaz tudi vem, da je vse tako prav,

saj se brez denarja nikjer nič ne dobi“. Tako so bratje zmirom le te besede govorili, kakor jim je bil zeleni mož ukazal in zmirom so nekaj lahko izhajali.

V ravni tisti krčmi je tačas prenočeval tudi grozno bogat gospod. Ko odidejo vsi spat, vzame krčmar, ki je bil gospodovega denarja lakomen, balto in odseka gospodu glavo.

Izvedelo se je, da je gospod v tej krčmi ubit. Krčmar je rekel: „Jaz ničesar ne vem, imel sem pa tri grdoglede postopače čez noč pod streho, morda so ga ti ubili, in nemara, da so ga“. Gosposka pokliče brate predse in jih vpraša: „Ali ste vi ubili tega bogatina?“ „Mi vsi trije“, rekel je prvi. „Za denar“, oglasi se drugi. „To je vse prav“, pritrdil je tretji. „No“, pravijo sodniki, „ker ste sami priznali, da ste ga vsi trije za denar ubili, ne more drugače biti, ampak jutri vas obesijo“.

Drugi dan jih peljejo vun iz mesta, kjer bi imeli biti obešeni. Krčmarju so veleli, da mora zraven stati, ko bodo prvega obešali, zato ker je bil ubijalec v njegovi hiši. Krčmarja pa je vest pekla in branil se je bliže stopiti. „Morda si tudi ti kaj kriv, ki se bojiš“, reko sodniki. — „O, jaz pa že ne, sto hudičev me naj vzame, če sem jaz

gospoda ubil“. „Mi ne pravimo, da si ga ubil, a zraven si morda bil, ker se bojiš“. „Ne, ne, devetindevetdeset hudičev naj me vzame, ako sem bil zraven“. „Eden bo zadosti!“ djal je zeleni mož — hudič z mesom in telesom — ki je prijahal na belem konjiču, in je krčmarja na konja vzel. „Zvesto ste mi služili in pomagali, da sem tega ubijalca prej v pekel dobil; zdaj le govorite“, rekel je hudič bratom in se je pogreznil v zemljo s konjičem in krčmarjem.

Bratje so zdaj govorili in povedali, da niso gospoda zaklali, ampak, da so le govorili, kakor jim je bil gospodar, zelen mož naročil. Sodniki, ki so videli, da je krčmarja sam hudič vzel, verjeli so bratom in so jim dali polovico tistega denarja. Bratje so šli dalje po svetu, pili in potovali in ve-sele volje bili. Meni, ki sem gledal, bili bi morda drugo polovico tistega denarja dali, ali vstrašil sem se bil zelenega hudiča na belem konju tako, da sem noter do sem-le odletel in še zdaj se mi sline cede po tistih denarjih.

J. Jurčič.

Praprotovo seme.

Med zelišča, ki imajo včasih čudno moč, da nam utegnejo v mnogih rečeh pomagati ali škodovati ali prihodnjo nesrečo prerokovati, spada tudi praprot. Ali cela belina ni zato dobra, le seme se more lahko porabiti. Praprotovo seme pa ima svojo moč ravno o kresu, kadar je najdaljši dan pa najkrajša noč. Poslušaj, kaj se je nekdanj pripetilo: Imel je neki gospodar hlapca. Vroč dan je bil, kosila sta pa celi dan na travniku ter zvečer že trudna prišla domu. Gospodar ukaže hlapcu po večerji, naj oba vola na pašo žene, ker drugi dan pojdejo po seno na najdaljni travnik. Hlapec uboga, čeravno ne prerad, ker rajši bi bil šel spat. Komaj pride na travnik, kamor je vola zagnal na pašo, že se truden vsede na kamen in zadremlje. Zbudivši se ne vidi več volov. Hitro poskoči na noge in ju gre iskati. Dolgo je že hodil in ves je bil že truden vsled kratkega spanja, še več pa od slabega

pota. Proklinjal je groze se, da bo vola pretepel, ker sta se mu skrila. Ali kmalu k njegovemu veselju ju je zapazil v neki dolinici, ki sta med praprotjo mirno ležala in prežvekovala. Stopi polahkoma bliže ter se pripravlja, kako ju bode najbolj pretepel. Ali ves se prestraši, ko zasliši glas starega vola, ki je govoril mlajšemu te besede: „Blagor tebi, tovariš, ker boš še dolgo časa živel, in si še dobro klajo pri gospodarju služil, jaz bom pa moral že prihodnjo jesen poginiti, in moje meso bodo ljudje pojedli, kakor je že njih navada“. Žalostno je to izrekel proti mlajšemu tovarišu, in debela solza se mu je udrila po licu. „Prihodnjo spomlad pa“, pravi dalje, „boš ti z novim tovarišem za repo oral, ali ko bodete že nekoliko brazd na njivi zorali, prikazala se bo izpod brazde velika in strašna kača. Udrila jo bo za gospodarjem, ki bo ravno plužil ter ga bo v nogo smrtno pičila“. — „Pa kaj, ali se mu ne bode moglo pomagati?“ vpraša mlajši. — „Nobeden drugi mu ne bi mogel pomagati, le samo hlapec“, reče na dalje starec. „Hlapec bi mu pomagal, ako bi kači, brž ko se bo prikazala, z gorjačo pravo pot do gospodarja pokazal. Ali vstaniva in pojdiva domov, hlapec naju že išče in gorje nama, če naju

dobi“. To izreče, vstaneta in gresta proti domu. Hlapec pa je šel miren in pohleven za njima, še ošlatati se ni upal nobenega, tako se je bal. — Ko se je jesen približala, je res gospodar starega vola prodal, in v mesnici je prodani konec storil. Prihodnjo pomlad, ko so za repo orali, zgodilo se je vse tako, kakor je vol na kresni večer govoril. Kača je prilezla izgod brazde ter jo vdrla za gospodarjem z odprtim gobcem. Ali hlapec je dobro nanjo pazil ter jej z gorjačo črepinjo stolkel. Gospodar videvši, kako čudno ga je hlapec rešil, vpraša ves zavzet hlapca, odkod da je on to vedel. Ta je pa vse povedal, kar sta se vola pogovarjala. Hlapec pa vendar ni čisto nič vedel, kako da je on ravno takrat slišal vola govoriti. Nič ni vedel, da se mu je bilo praprotovo seme v škornje vsulo; ko bi bil pa to vedel, bi ne bil nič slišal.

A. Benigar.

Sv. Marjeta.

Sv. Marjeta je imela hudo mačeho, ki jo je zelo sovražila.

Bil je v deželi ondi velik zmaj, kateremu so morali vsako leto dati enega dekleta. Prišla je tudi vrsta na mačehino hčer. Jame jo zelo skrbeti, misli in misli, slednjič pa jo ugane. Brž gre k pastorki Marjeti in jej ukaže v gojzd, da bi jo zmaj snedel. Sv. Marjeta se prepaše s zlatim pasom, ki jej je segel devetkrat okoli ledij, in gre v gojzd.

Ko je šla po ravnem polju in se milo jokala, sreča jo njen brat sv. Jurij, ki je po zelenem polju jezdil. Vpraša jo, zakaj je žalostna in se milo joče.

„Oj, ljubi brat!“ reče sv. Marjeta, „kaj bi se ne jokala, ker me je mačeha poslala v gojzd, da me bode zmaj snedel.“

„Nikar se ne boj,“ reče sv. Jurij, „saj imaš zlat pas, ki ti seže devetkrat okoli ledij. Ko do jame prideš, odpaši pas in čakaj zmaja. Ko ven prilomasti in te hoče po-

žreti, vrzi mu pas na vrat, stori sv. križ in zmaj bode krotak, da še nikdar tak.“

Sv. Marjeta gre dalje v gojzd in se vstopi pred jamo. Zmaj plane ven ter jo hoče požreti, ta pa mu vrže pas na vrat in zmaj je bil krotak, da še nikoli tak.

I. P.

Sv. Martin.

Sveti Martin je ovčice pasel. Imel je že takrat po pastirski navadi pastirsko piščalko. S to je vsaki dan od zore do mraka zraven drugih pesmic in molitvic Boga častil in hvalil. Ko neko jutro ravno o solnčnem vzhodu pri studencu sedé zjutrajno pesem prepeva, pridere naenkrat velik volk iz grmovja ter mu največjo in najlepšo ovco zagradi, zadene jo na hrbet in hajdi ž njo v les. Sveti Martin to videti se jako razžalosti, posebno pa še zato, ker se je požrešni volk predrznil njega samega v pobožni pesmici motiti ter prekrotko in zvesto čredico ovčic tako oplašiti in razpoditi. Obide ga pravična jeza. Skoči nagloma na noge in v hipu je pri volku ter ga lopi s piščalko po križu, da se grdi volk zgrudi na zemljo.

Hitro zdaj reši sveti Martin ugrabljeno ovčico, zadene jo na pleča ter jo nese nazaj, volku pa zapreti: „Poberi se v les in hrani se tam z divjo zverino, ne pa s po-

hlevnimi ovčicami, ki ti nič žalega ne delajo!“

Šel je volk v les ali sklenil je v srcu vedno sovraštvo do ovac iz ljubezni do sladkega njihovega mesa. Ali piščalka svetega Martina je bila tako težka, da mu je križ zdrobila.

Od tistih dob nima volk več take moči v križu, kakor poprej in jo še dandanašnji ima le v prsih.

A. Benigar.

Sv. Štefan.

Sv. Štefan je bil lep mladenič in je služil kralja Heroda. Žena Herodova pa je bila hudobna in ga je skušala v greh zapeljati. Ker se je pa Štefan vedno ogibal, jela ga je črtiti in sovražiti ter je iskala priložnosti se nad njim zmaščevati.

Na sveti večer se je Štefan po dvoru izprehajal in glasno prepeval:

Nocoj, nocoj
Je svet' večer
Ga ni bilo
Pa ga ne bo.

Nocoj, nocoj
Se kralj rodi
Čez kralje vse,
In tud' čez kralja Heroda.

Herodova žena, ki je v lini stala in Štefana slišala prepevati, steče brž k svojemu možu, rekoč: „Naš Štefan je sinoči tvoje vince pil, pa še danes ne ve, kaj govori.“

Herod se zelo razsrđi in reče Štefana gnati v velik gojzd. „Ondi,“ pravi, „je divji konj, snedel je že marsikaterega, pa bode tudi Štefana ubogega.“

Hlapci ga zvežejo in odpeljejo v gojzd. Ko pridirja divji konj, odveže Štefan zlati pas ter mu ga vrže na vrat. Konj mu je bil pokoren in Štefan ga zasede ter jezdi pred Herodov grad. Pred gradom zarezgeče konj in pri tej priči se podere pol gradu. „Štefan je coprnik,“ reče Herod. „Vrzite ga v globoko jamo, ondi je polno kač in gadov; snedli so že marsikaterega, pa bodo tudi Štefana ubogega.“

Hlapci ga vržejo v jamo, pa kače in gadje mu ne store nič žalega. „Sedaj šele vem,“ reče Herod, „da je Štefan res coprnik. Odpeljite ga na polje in pobite ga s kamenjem!“

Hlapci ga peljejo na široko polje in ga posujejo s kamenjem, kakor jim je Herod velel. Pa, kjer je bila zvečer grobljica, stala je drugo jutro kapelica — svetega Štefana.

Sv. Til.

Pravijo, da je bil sv. Til v mladosti velik coprnik. Bil je s hudobo v zvezi, zato pa mu je ta moč dala, da se je lahko spre-
vrgel, v kakršno stvar se je hotel. Nekega dne, ko gresta s hudobo po cesti, srečata duhovnika, ki je šel obhajati. Sv. Til stopi h kraju ter se brž v hrastov štor izpremeni, hudoba pa se začne valjati po blatu. Ko duhovnik odide, pride hudir ves povaljan k Tilu. Ta se začne smejati, rekoč: „Ali nisi aboten, da se po blatu valjaš? Mar bi se bil v hrastov štor izpremenil, hakor jaz.“ „Ti lahko govoriš, reče hudir, ker ne veš, kdo je ta; pred njim se morajo vse peklen-ske pošasti do tal prikloniti.“

Tila pa je jelo skrbeti, kaj bo z dušo, ker je že v tolike grehe zabredel. Vpraša hudirja, ali se more še spokoriti in svojo dušo oteti? Ta pa mu odgovori: „Spokoriš se še lahko, pa bodeš moral veliko trpeti. Pojdi v puščavo, tam se vlezi pod leskov

grm in tam leži sedem let brez jedi. Čez sedem let pa bode prišla košuta, ki te bo podojila in takrat bodeš rešen.“

Til uboga hudirja in gre v puščavo; tje dospevši se vleže pod leskov grm in čaka rešitve. Čez sedem let res pride košuta, ki ga podoji in Til je bil rešen.

I. P.

Češke legende.

1.

Jezus in otroci.

Po zeleni trati tik vasi so se igrali veseli otročiči. Kar iz bližnjega listnika k njim stopi lep deček s zlatimi lasci, pridruži se njim ter se igra z njimi. Naposled seže v bistri studenec in iz njega potegne rdeče, modre in rumene kamenčke, ki so se v solnčni svetlobi izpreminjali, ko barve nebeške mavrice in da vsakemu otroku enega. Ko je solnce zapustilo cvetočo zemljo, poslovil se je tudi tuji deček od svojih tovarišev. Ali eden izmed njih se ni hotel ločiti od njega, in s povzdignjenima rokama ga je prosil, rekoč: „Vzemi me s seboj, pojdiva skupaj v zeleni listnik, zmiraj hočem biti pri tebi.“ Deček s zlatimi lasci odgovori; „Zdaj ne moreš iti z menoj, ali čez tri dni se vrnem v lepo svojo domovino in kmalu potem pridem pote.“ Nato krasni deček izgine. — Ko otroci pridejo domov, pravili

so materam o tujem tovarišu in jim kazali svitla darila; matere pa so hitro spoznale, da so dragi žlahtni kamni. Čudapolna ta novica se je precej razglasila po vsi vasi in veliko ljudi je šlo v listnik, ali nikjer niso našli lepega dečka. Drugi pa so se zbrali okoli listnega studenca, iskali so v njem dražih žlahtnih kamnov, toda našli so le navadno kamenje. Ono dete pa, ki je hotelo spremljati neznanega dečka, umolknilo je odsihmal in bilo silno žalostno. Prvi dan potem se je jokalo, drugi dan je zbolelo, in tretji — umrlo! — Zvonovi so slovesno zvonili in jokajoča mati se je spomnila, da je danes velik praznik, namreč: Vnebohod Kristusov. Na tem je spoznala, da je tuji deček mogel biti sam mili Jezus, nebeški prijatelj nedolžnih otrok. Jokala se je še, ali jokala je solze največjega veselja.

2.

Tič krivokljun.

Ko je božji naš Izveličar, zapuščen od vsega sveta, visel na križu, prileteli so milosrčni ptiči ter si prizadevali, da bi izvlekli ostre morilne žeblje iz presvetih rok in nog Jezusovih. Ranjeni Zveličar jim krotko reče: „Blagoslovljeni bodite, usmiljeni ptiči! V večni

spomin te ure naj vas krije perje, rdeče kakor kri in vedno imejte krive kljune. Posvečeni bodite Zveličarju in človek naj vas časti in hvali zaradi čudovite vaše moči.“ — In blagoslov Kristusov se je dopolnil, kakor vsaka njegovih obljub. Rdeči ptiči se imenujejo od tistega časa „krivokljuni“, posvečeni so rešitelju sveta in edini so izmed vseh ptic, ki gnezdiijo o božiču pod ledenimi vejami temne smreke, in ki takrat žvrgolé, kakor da bi spomlad cvetela. In ravno tako kakor ozdravlja Kristus dušne bolezni, tako oni ozdravljajo telesne, kajti nase je potegnejo in potem umrjo, kakor je Kristus umrl za grehe človeštva.

3.

Jokajoča devica.

Nekdaj je živila na Češkem lepa devica. Blagi njeni stariši so počivali že davno pod črno gomilo; po njihovi smrti edini varuh ji je bil brat, katerega je presrčno ljubila. Ali tudi dragi brat je kmalu umrl. Zdaj je plakala uboga, zapuščena sirota in tolažbe ni mogla najti nikjer. Neki dan je Gospod Jezus mimo šel in vprašal devico, zakaj je tako jako žalostna? Zveličarju — katerega ni poznala — potoži veliko svojo britkost in

odrešnik sveta ji reče: „Po vsem svetu išči ljubega svojega brata.“ — In usmilil se je jokajoče device in izpremenil jo v kukavico. Od tega dne leta kukavica o poletnem času po svetu iskaje izgubljenega brata. V gozdih in na vrtih, po skalah in livadah ga kliče brez počitka, ali do današnjega dne ga še ni našla. Kadar bo v drugo videla Gospoda Jezusa, takrat bode tudi zagledala druzega svojega brata.

4.

Kristusovo vino.

Ko je naš Zveličar visel na lesu svetega križa in trpel najbitkejšo bolečino za grehe vsega sveta, stali so hudobni judje pred njim in vsak je držal oster meč v roki in bodel žnjim Gospoda Jezusa Kristusa. Ali blagoslovljena njegova mati, devica Marija je prišla v zlati kozarec nabirat kapljic krvi, katera je tekla iz svetih ran in izpod mučilne krone, spletene iz sedeminsedemdesetih trnovih vej. Šla je potem na vrt, katerega je poškopila s krvjo umirajočega svojega sina. Kamor je padla kapljica, ondi je pogrnala rastlina, ki je rastla zmiraj više in gnala lepo listje in popje in cvetje. Dozorelo je kmalu iz nje prelepo grozdje in to

grozdje je dajalo lepo dišeče vino, katero žari ko barva svitlega rubina in je slastnejša ko je kedaj bila katera pozemska pijača. Kdor od tega vina pije, tisti je oproščen vseh grehov, neó mu je odprto in dosegel bode večno zveličanje. Pa Kristusovo vino se le malokje dobi in zakladi celega kraljestva so komaj zadosti izplačati poln kozarec. Pri vsem tem se je že marsikateri revež balzamovega tega vina napil, ko je srečal neznanega popotnika, kateri ga je prijazno nagovoril in mu je dal piti. Eni pravijo, da je bil ta popotnik sveti Peter, drugi trdijo, da Gospod Kristus sam.

Kdo ne umé svete te skrivnosti? — —

5.

Jezus in ptiči pevci.

Ko je bil Jezus prvi velikonočni dan od mrtvih vstal, obljubil je bil ptičkom, ki so bili od nekdanj njegovi ljubljenci, da jih bo na vnebohodni dan seboj vzel v sveti raj. Veselili so se ptiči in srečni so prepevali pod spomladanskim nebom. — Ko se je Gospod Kristus vzdignil v nebo, zleteli so vsi ptiči žnjim in se pognali kviško v sinji zrak. Ali Zveličar jih ni vzel seboj, ampak rekel jim je, naj potrpe do binškoštnega dneva,

takrat jih bode peljal v nebesa. Krilati pevci so željno pričakovali svetih binkošti in peli še lepše ko poprej. Cvetočni praznik je minul, ali Jezus tudi zdaj ni poklical ptičev pevcev v rajske svoje planjave. „Počakajte,“ rekel je hrepenečim, „šele v dan svetega Janeza Krstnika vas morem povabiti k sebi.“ — In ljubi ptički so se utolažili in v sladkem pričakovanju svetega Kresa so popevali najkrasnejše popevke tako, da jih je ves svet poslušal zamaknjen. In napočil je dan svetega Janeza Krstnika, ali ptičicam je upanje zopet izpodletelo — Kristus jih tudi zdaj ni vzel v sveti raj. Zato pa so bili ptiči žalostni ter so popolnoma utihnili; ali to, kar se je zgodilo takrat, ponavlja se od tistih dob od leta do leta: ptiči po kresu več ne pojó.

6.

Jezus in vrana.

Izprva je bila vrana najlepša izmed vseh ptic. Njeno perje je bilo belo kakor sneg in se je lesketalo v solnčni svitlobi, kakor velik demant. Čudovito lepo je bilo tudi njeno petje; celo slavček ni prepeval tako mičnih melodij, kakor prelepa vrana. Ko se je vzdignila visoko v modri zrak, bili so ljudje vsi zamaknjeni in so mislili, da slišijo

rajsko petje. Vrana je dobro vedela, da je lepa ter da sladko poje; zaradi teh prednosti pa se je tudi prevzela.

Ko je božji Odrešenik visel na svetem križu in trpel neizrečene bolečine, so žalovale nebesa in zemlja. Tudi ptiči so se poskrili v temni gojzd in v gnezda ter umolknili. Le ošabna vrana se je spustila na drevo blizu svetega križa in začela prepevati. Ali ni pela tožnih pesmic nego vesele. Židom so bile tako všeč, da so začeli okoli svetega križa plesati. Vtem je umirajoči Kristus vzdignil ranjeno glavo in rekel vrani: „Hudobna ptica, s čim sem zaslužil, da se veseliš moje smrti? Ali te nisem najbolj ljubil izmed vseh ptičev? Toda še zmirom sem tvoj Bog in še zmirom te lahko kaznujem. Kakor si bila dozdaj najlepša ptica, tako bodi odslej med vsemi najgrša!“

Vrana se je ustrašila in umolknila, ali bilo je prepozno. Izginil ji je srebrni kras in ostrmela je sama ob svojem perji, ki je bilo črno kakor noč. Sladki njen glas se je izpremenil v grdo krokanje in osramočena ptica je izletela ter se skrila v puščobne krajine. Od tega časa se ne vzdiguje več ponosno v zrak, leta le v nizkih višavah in najrajši prebiva v zapuščenih goljavah. Sram jo je človeka in drugih ptic.

Beg v Egipt.

Ko je sveta devica z nebeškim svojim detetom hudobnim naklepom kralja Heroda zbežala v Egipt, bila je ondi povsod nadlegovana zaradi cvetoče barve svojega obraza, kajti prebivalci v Egiptu so bili grdi zamorci. Pristrčno je prosila Boga, da bi začrnela tudi ona in njeno dete in da bi živela v tuji deželi nepoznana in nenadlegovana.

Bog je uslišal njeno prošnjo in drugo jutro sta bila Marija in sveto njeno dete črna kakor oglje. Čeravno je odsihdob Mati božja hodila brez nadlege po Egiptu, vendar se ji je ondi godilo prav slabo.

Večinoma jo je pot vodila po pustih gojavah, kjer ni bilo videti ne trave, ne listja in kjer je bilo edino okrepčalo kalna voda.

Ko je že mnogo dni potovala v solnčni vročini in marsikatero noč dremala na razbeljenem pesku, prišla je k lepi črešnji, na kateri je bilo neizmerno veliko najlepšega sadu. Ali bila je tako trudna, da se je zgrudila pod drevesom in da se ni mogla več iztegniti do visoko visečega sadja.

Vtem pa je blagomili Jezus iztegnil svoji ročici po njem in hipoma je drevo globoko

upognilo svoje veje in nebeško dete je trgalo najlepše črešnje v jerbašček. In drevo se je vzdignilo in kmalu zopet ravno ostalo kakor sveča.

Jezus je dajal žejni svoji materi sočni sad, kateri jo je okrepčal tako, da je kmalu mogla dalje potovati.

Ostala je sveta devica v Egiptu do smrti krvoločnika Heroda, po kateri jo je angelj poklical nazaj v milo domovino.

In obličji Jezusa in Marije sta ondi zopet cveteli belo in rožnato kakor prej.

Lujiza Pesjakova.

Pravljica o Kurantu.

Stari Slovenci, dokler so še malikovali, so mislili, da je v začetku sveta presrečni vek bil, da je kruh na drevju zrasel in da klasovje pšenično je bilo pol sežnja dolgo. Srečni ljudje so bili dobri; pa kmalu so se pokvarili in hudobni postali. Tedaj so sklenili bogovi svet pokončati. Silno je počelo deževati; cela zemlja je bila visoko z vodo pokrita. Vsi ljudje so poginili, samo štirje so se rešili, da niso v strašni povodnji pokončani bili.

O treh molči povest, kako se je pa četrta strašna povodnja otel, se vé. Bila je namreč na visokem hribu vinska trta, ki se je z vršičem neba dotikala. Prijel se je četrta te trte in začel je v višavo plezati. Kurant, pri starih Slovanih jako spoštovani bog, to videvši, se razveseli, da mož na drevesu, njemu posvečenem, pomoči išče in se usmili revnega človeka. Brzo je jela voda odtekati in zemlja se sušiti. Rešeni človek

mora Kurantu, svojemu rešitelju obljubiti, da bo vedno dve njemu sveti zelišči ljubil in njemu v ljubo rad užival. Ti zelišči ste bili vinska trta in pa ajda. — Rešeni človek vzame v eno roko trto, v drugo pa ajdino bilko ter se poda po širokem svetu stanovanja iskat. Na bregovih jadranskega morja se ustanovi, od vinske trte, ki jo je v roki nesel, odseče šibo in jo vtakne z vso močjo v zemljo. Pri tej priči se strese vsa zemlja. In res je še dandanašnji v Proseku dobro vino, in tudi ajdo je vsejal. Njegovi sinovi so se razširili po Kranjskem. In še zdaj živijo Kranjci večidel od ajde. Ti štirje povodnji oteti ljudje so se v štiri dele sveta razdelili in zemljo zopet napolnili.

I. Bilc.

Od kod je krompir?

Svoje dni je bila v neki deželi, menda tam zadaj za karnskimi gorami, prevelika lakota, tako da so vsi ljudje zapustili svoj dom in proč šli s trebuhom za kruhom. En sam starček je ostal doma, ker so ga stare noge prepočasi nosile. Bilo mu je v tej pušavi lakote umreti. Kar zasliši, počivaje na nekem holmecu, peti tico: „krampirček, krampirček — krampirček, krampirček!“ Pogleda, od kodi ta glas, kar vidi precej veliko krampeljico, katera je na hribčku stoje pela pa zemljo kopala. Mož se jej približa, pobere okroglo stvar, ki jo je bila tica izgrebla iz zemlje, potipa, jeli mehka, vgrizne in žveče; ker se mu pa ni rada drobila, jo dene kuhat. Ko vidi, da se je ta nova stvar razkuhala, vzame iz lonca pa pokuša in pokuša in ne more prehvaliti dobrega krompirčka. Potem gre in koplje še naprej po tistem hribu ter se prepriča, da je ves hrib poln tacega blaga.

Vesel te nove najdbe, razglasi jo na vse kraje svetá, pa povabi nekdanje deželane nazaj domu. In od tistega dne so začeli ubogi ljudje „krompirček“ kopati pa jesti.

A. Ž.

Kako je Pavliha kukca prodal.

Pavliha je bil edini sin svoje matere. Neizrečeno ga je rada imela, dasi jej je dal veliko opraviti. Stanovala sta skupaj sama v majhni, a lastni hišici. Kadar je šla mati z doma, takrat je pustila Pavliho vselej samega brez varha doma; zanašala se je na sinovo ubogljivost. Pavlihi namreč se mora po vsej pravici priznati, da je kaj rad ubogal; kar mu je bilo zapovedano, natanko je vse tako storil, le za las ne drugače. Kedar je pa po svoji glavi ravnati moral, takrat je skuhal pravo Pavlihovo. Nekdaj je bil Pavliha sam doma. Mati mu je grede od hiše zelo priporočala, da nikakor ne sme po hiši stikati, kakor je navajen. Zlasti pa mu je hudo zapovedala, da se mora peči ogibati; kajti kukec, strašna, huda žival sedi v peči v nekem loncu pod pepelom. Mati mu je bila zažugala, da mu bode kukec pri tej priči oči izkopal, ako le v peč pogleda.

Pavliha je zvesto obljubil, da bode ubogal ter še iz hiše ne pojde, temveč bode vedno za pečjo sedel.

Kaj pa je bil ta kukec? Poln pisker trdih tolarjev, lepo s pepelom zakritih. Mati jih je pred Pavliho skrivala; vedela je že zakaj. Poznala je namreč Pavlihovo navado, da rad stika po hiši, kedar je sam doma. Bala se je tedaj za tolarje, ker Bog vé, kaj bi bil Pavliha ž njimi počel, ko bi jih dobil. V peči so se jej denarji najbolj varni zdeli, torej jih je spravila tukaj, sinu pa je rekla, da kukec notri sedi, ki mu bode oči izkopal, ako v peč pogleda. S tem je mislila, da bode najlažje skrila tolarje Pavlihu.

Komaj odide mati od doma, primaha jo neki Ribničan z veliko krošnjo loncev v vas. Po ulicah kriče je ponujal svojo suho robo. Ali nihče se ni oglasiti hotel, da bi kaj kupil. Le otroci so prežali v njega, da bi ga kmalu z očmi prebodli. Tudi Pavlihi se je zdelo, da se nekaj nenavadnega na ulicah godi; zelo ga je mikalo, da bi šel pogledat, a spominjal se je, kaj je materi obljubil. Ostal je torej doma, čeprav se mu je zdelo, da sliši kukca v peči grčati. Strahu se je tresel, ko šiba na vodi, in tuhtal je, kako bi kukca od hiše spravil.

Ribničan videvši, da na ulicah ničesar ne proda, jame po hišah svoje blago ponujati. Začel je pri tisti hiši, v kateri je Pavliha za pečjo trepetal. Stopivši v vežo je zakričal: „Bode li kaj kupčije?“ — „Oče, nič, nič,“ oglasi se Pavliha izza peči, „ni matere doma! Enega kukca pa vam prodam, če je vas volja; prav ceno ga dam.“

„I zakaj pa ne? Pokaži mi ga, bodem vsaj videl, kakšen je vendar ta kukec,“ pravi Ribničan odpiraje vrata. „No, fantek, kje pa imaš kukca?“ „Jaz vam ga ne pokazem; sami si ga poiščite, če ga hočete videti. V peč pogledjte, v nekem loncu čepi. Jaz se še pred peč bojim, ker kukec je huda žival,“ pripoveduje Pavliha Ribničanu.

Ta odloži krošnjo in gre v peč gledat. Nazaj prišedši reče: „Videl sem ga že; res je huda žival, kmalu bi mi bila pošast nos odgriznila. Vendar ga pa kupim, da ga bodem imel doma mesto psa priklenjenega. Veš kaj, fantiček, da ne bodeva nič glihala, vso to krošnjo loncev ti dam; saj bode zato še bolje, ker te bodem kukca rešil, kajti zdaj zdaj bode peč prekopala pošast, ker te samega tu čuti, poglej pa gorjé tebi tukaj. No, imaš dosti toliko zanj?“ „Oh, oče, kako ste dobri! Le hitro kukca iz peči spravite ter bežite ž njim. Mati bodo vendar tako

veseli, ker sem kukca tako bogato spečal. Brez skrbi bodejo tedaj žgance kuhali,“ reče Pavliha.

Ribničan reši ga kmalu kukca in jo pobere urno naprej. Vesel je bil, da je svojo robo tako hitro, in kar še bolj, tako drago prodal. Pavliha se je pa sedaj oddahnil; več se mu ni bilo kukca bati. Samega veselja ni vedel, kaj bi počel. Mislil si je že, kako bodo mati veseli, zvedevši, kako drago je Pavliha kukca prodal ter tako rešil hišo hude živali. Da bi mati precej, stopivši že čez prag videla lonce, sklenil je Pavliha neko prav Pavlihovo. Prevrtal je vsako posodo na dnu ter je nabral vse sklede in piskre na vrv, potem jo je pa napeljal čez vežo od ene stene do druge. Sam pa je sedel na ognjišče, da bi mati pri tej priči videla, da se ji ni treba več kukca bati; saj se ga še Pavliha ne boji, zato sedi pred pečjo. Precej časa je sedel tako, a matere ni mogel dočakati. Srečna kupčija ga je tako na srcu pekla, da bi jo gotovo po telegrafu materi naznanil. Ker pa tega takrat ni bilo mogoče, pustil je lonce in hišo, ter je letel, kar je največ mogel, da bi mater našel. Dobivši jo, ni mogel tako hitro svoje sreče povedati, kakor bi bil rad.

Jecljaje je materi pripovedoval, da bodo zanaprej brez skrbi v peč segali, ker kukca

ni več, da ga je kaj bogato prodal in dobil zanj več loncev, kakor jih cela vas premore. Da mati te novice ni bila nič kaj vesela, to se pač lahko vé. „Lepo si mi naredil,“ rekla mu je, „za kup črepin si doto dal. Dve sto srebrnih tolarjev si dal Ribničanu unesti. Zdaj ga pa išči, če veš kod; Bog vé, kdo je bil, in kje je že! Od ranjke matere, Bog jim daj večni mir in pokoj, sem te tolarje dobila, ko so še fantje cele fare po meni gledali. Hranila sem jih do sedaj za té, da bi kaj dote imel, ali ti si jih —,“ več ni mogla dalje govoriti, solze ji zalijejo oči, da je komaj videla pred-se.

Šla sta naravnost domov. Bližaje se domu, so materi solze že nekoliko usahnevale, a vnovič se jej curkoma polijo po obrazu, ko zagleda, kako je Pavliha vso posodo spridil. Mislila je preje, da boče za lonce vsaj nekaj dobila zopet nazaj, prodavši je sosedam. Sedaj ni vedela besedi, da bi sina dostojno oštela. Tri dni je neki za tolarje brez prechanja jokala. Pavliha pa ni rekel ne bev, ne mev, nedolžno, kakor da bi ne bil ničesar naredil, je gledal mater ter ji morda, milovaje jo v srcu, štel njene solze, katerih je bilo več, ko tolarjev. Da ne bode več dote imel, moral je Pavliha potem večkrat slišati od matere.

F. Č. Peščenikar.

Kako je Pavlihovo stanovanje pogorelo.

Kmalu je imel Pavliha priložnost, da je materi pokazal, kako zelo čisla njene zapovedi ter da le za las ne odjenja od tega, kar mu je rečeno, da naj stori. — Bil je Pavliha zopet nekega dne sam doma. Mati je bila v cerkvi; doma pa je bila izročila vse gospodarstvo svojemu sinu. Zato si pa Pavliha ni dal malo opraviti v svojem visokem poslu. Vse je staknil in vse je preložil, če se je le premakniti dalo; morda si je mislil, da je še kje kakšen kukec skrit.

Tudi v drvarnico ga je pes vlekel. Ta je bila temna in polna suhih drv. Pavliha bi bil rad zvedel, kakšne skrivnosti še hrani drvarnica med polenjem. Jame tedaj premetavati drva, kajti mislil si je, zavoljo samih drv bi ta lopa gotovo ne bila tako temna, ko zimska noč; gotovo ima njegova mati kaj posebnega tukaj skritega. Pa kdo more kaj v temi najti? Da

ne vsak, vedel je tudi Pavliha dobro. Gre torej na ognjišče po žarečega oglja in si zakuri sredi drvarnice. Lepo si jo razsvetli, saj drv je dosti imel. Hitro in pridno jame sedaj preiskavati, ali kmalu se vnamejo drva; skoraj vsa drvarnica je v ognju. Okorni Pavliha si ni vedel pomagati; ljudi se ni upal klicati, matere pa doma ni bilo. Kaj drugega je hotel storiti, ponjo je tekel. Zaklenivši torej hišne duri, pobere jo v cerkev. Tja prišedši poklekne pod korom in lepo moli precej časa; potem se približa materi, ki je na ženski strani ravno vštric njega v klopi sedela. Počasi se stegne proti nji ter ji potihoma na uho pove, da doma v hiši gori. Stara se je tako prestrašila, da je omedlela. Nekaj bližnjih ljudi jo je jelo brihtati, nekaj jih je pa Pavliho popraševalo, kaj je tako strašnega materi povedal. „Mati bi bili hudi, ako bi jaz kaj drugim povedal,“ odgovori jim Pavliha, ter nikomur besedice o ognju ne črhne. Pa saj tudi treba ni bilo, saj je vse na ulicah vpilo, da gori. Tudi žena, ki se je zopet zavedla, jokaje jim žalostno novico potrди. Skoraj že ni bilo nikogar v cerkvi, kajti že vsi so bili hiteli k ognju. Pavliha s svojo materjo je bil skoraj zadnji. „Sin, sin!“ je rekla mati Pavlihi, „ob vse si me spravil! Tuja vrata bodo naji

zanaprej po petah tolkla.“ „Nič se ne bojte, mati!“ odgovori jej Pavliha, „ne bodo, ne, nas teple tuje, ampak naše duri.“ Pri teh besedah skoči in sname hišne duri, katerih še ni bil ogenj dosegel; zadene jih na hrbet tako, da je spodaj pete ob vrata brusil. Lahko jih je prenašal, ker je bil silno močan, saj je neki sedem let sesal. Pavliha stopi z vrati pred mater ter pravi: „Glejte, mati, vsaj vrata sem rešil, da bodeva svoja imela.“ Nobene mu ne reče mati nato, sede temveč na tla ter jokaje gleda, kako si ljudje prizadevajo, da bi ogenj ugasnili, ali pa vsaj poslednje poslopje obvarovali požara. Trapasti Pavliha je pa prenašal svoja vrata okolu in se najsrečnejšega mislil, ko je vrata rešil ognja.

Pavliha tudi zadnjih maternih besed ni prav razumel; mati namreč je hotela reči, da bodo tuji ljudje vrata za njima zapirali, kadar bodeta po hišah prosila in beračila, kajti družega jima ni potem kazalo, ko jima je hiša pogorela. — Ogenj so ljudje kmalu ugasili. Pavliha si je moral sedaj pri ljudeh strehe prositi, ker premoženja nista imela, da bi si bila hišo zopet popravila. Nekaj časa so ju še ljudje v domači vasi trpeli, potem so pa Pavliho spokali iz vasi, ker je domačim preveč nagajal. Brez sina

pa mati ni mogla biti, šla je toraj za njim. Odslej sta se klatila povsod po svetu. Pavliha je pa vrata zmeraj še skrbno okolu nosil, edino kar mu je ostalo.

F. Č. Peščenikar.

Kako je Pavliha obogatel.

Skoro leto dni sta tavalala križem sveta. Nekegadne se nameri, da zaideta v neki gozd. Dolgo iščeta prave poti, pa je ne moreta najti. Do poznega večera sta hodila po gozdu, pa še na plan nista prišla. Kaj jima je bilo sedaj storiti? V hosti sta si morala ležišče poiskati. Ali Pavliha je dobro vedel, da so v gozdih volkovi in druge divje zveri doma, in da človek ni varen, zlasti po noči ne; iztuhta tedaj neko modro ter svetuje materi, naj bi si izvolila posteljo na drevesu, kajti na visokem hrastu se mu je varnejše zdelo, ko na tleh. Mati je bila s tem zadovoljna. Nese jo torej najprvo na drevo. Plezati je dobro znal, močen je pa tudi bil; to se mu mora priznati, čeprav ni bil posebno previden. Vgnezdivši mater na drevesu, stopi še doli po vrata, kajti še teh ni volkom privoščil. Kmalo so bila tudi vrata rešena vseh nevarnosti; ali še nekaj je na tleh ležalo. Kaj neki? Bilo je veliko strto mlinsko

kolo, katero je bil Pavliha nedavno v nekem suhem mlinu izdrl. Mislil si je, čez sedem let je vse prav, tedaj bodem morda tudi kolesa kdaj potreboval, in odslej je tudi kolo okolu prenašal. — Še kolo spravi na drevo in potem ostane tudi sam med vejami.

Komaj sta bila zasmrčala, kar se priklatijo roparji pod hrast ter začno tolarje preštovati, ki so je bili ravno ukradli. Dolgo preštevajo in si dele plen, nazadnje bi se bili zavoljo enega tolarja kmalu stepli. Prepirali se že tako hudo, da so Pavliha na drevesu zbudili. Pavliha jih nekaj časa posluša, pa kmalo jo ugane. Spusti namreč najprvo kolo dol med nje. Enega roparja je pri tej priči ubil; drugi so pa osupli in vsi prestrašeni gledali na drevo, ali niso si mogli razjasniti, kakor bi bilo prišlo kolo na tako visok hrast. Mislili so že, to je očitna kazen božja. Kmalu padejo vrata doli.

Pustivši denarje na mestu, zbeže sedaj preplašeni roparji. Pavliha zleze z drevesa, pograbi tolarje skupaj in jih nese na hrast. Zbudivši mater jej pové, kaj se je zgodilo med tem, ko je spala. „Mati!“ rekel je, „sedaj sva pa na konju; dveh tisoč še naš župan nima. To sva bogata! Sedaj vidite, kako mi je kolo prav bilo, pa ste mi ga branili za seboj nositi. Jutri se peljeva domu,

pa si bodeva tako hišo sezidala, kakoršne še sedaj v vasi ni.“

Ko se je zora zasvetila, spravita se na tla. Kmalu najdeta bližnjo vas, kupita voz in konja pri nekem kmetu ter se peljeta domu. Tudi vrata in kolo je Pavliha s seboj vzel za večni spomin, kako je obogatel. V domači vasi so ljudje kaj debelo gledali, Pavliha jim je pa včasih kak tolar pokazal, češ, nisem več berač ne! Precej drugi dan skliče vse zidarje in tesarje iz treh far skupaj, in ti so pod njegovim vodstvom kmalu za tisto vas najlepšo hišo postavili. Vsa do čistega je bila nova, samo vrata je imela stara, tako je Pavliha hotel. Mlinsko kolo pa je dal nad vrati vzidati, vendar tako da se je videlo. Pavlihova mati je bila zopet enkrat vesela, tudi Pavliha je bil prav srečen, samo nekaj mu je manjkalo: družice ni imel.

F. Č. Peščenikar.

O beli kači.

Bila je kmetica in imela je majhne otroke. Hodila je v polje delat in puščala otroke doma ter jim dajala v skledo mleka, da med tem niso bili lačni. Vsak pot so vse pojedli, zato jih je mati hvalila, da so pridni. Otroci pa pravijo: „Saj ne jemo sami, k nam hodi tudi lep tiček jest.“ Mati si misli, da hodi kaka mačka in je z otroci. Vender se ji čudno zdi, ker otroci pripovedujejo o lepem, belem tičku. Prepričati se hoče, kaj da je. Skrije se tedaj mati v hišo in postavi otrokom mleko v vežo, kakor po navadi. Kmalu se privije bela kača z lepo krono izpod mize ter se najmlajšemu zviije v naročje. Bila je mati vsa trda. Otroci pa so božali in gladili lepega tička. Ko se kača najé, strese lepo kronico z glave ter se zopet v luknjo izgubi. Brž, ko je kača odšla, je mati skočila in otroke ter krono v kraj spravila. Krono je dala v skrinjo, kjer so imeli prejo. Ded je pozimi prejo vil.

Vso zimo je vil, pa je ni mogel poviti. Misli si žena, kaj mora biti, morda ima krona tako moč. Dene krono proč in kmalu je bila preja povita. Denejo krono v žito, merili in merili so žito, pa ni nikdar pošlo in tako so devali kronico tudi k drugim rečem, in v kratkem se je hiša tako opomogla, da je bila najpremožnejša. Imeli so kronico tako dolgo, dokler je bil tisti rod pri hiši, ki je z belo kačo tako prijazno in lepo ravnal.

I. Novak.

Bela kača.

Nekdaj so se kače okoli Osojan tako silno pomnožile, da jih je vse gomezlalo. Hudo so kmete v tisti okolici nadlegovale. V izbe, v hrame, mlečne shrambe in postelje so jim lezle. Še pri mizi niso pokoja imeli, ker so jim gladne kače v skledo silile. Največji strah jim je pa grozno velika bela kača napravljala, ki so jo večkrat na Osoščici čredo napadati videli. Kmetje niso si vedeli pomagati; procesije so napravljali, in na božja pota hodili, da bi Bog to hudo kazen od njih odvrniti hotel. Pa tudi to ni hotelo pomagati.

Ko so ubogi ljudje v taki veliki stiski bili in niso vedeli, kaj bi počeli, da bi se te nadloge znebili, pride neki dan v tisti kraj neznan mož, ki jim vse kače do ene pokončati obljubi, če mu le zagotovo povedati morejo, da velike bele kače videli niso. — „Nismo je videli nikoli,“ mu odgovorijo nekateri iz množice, ki se je krog tega čudnega moža zbrala. Zdaj je dal okrog visoke

smreke veliko grmado napraviti in ko je bil že na vrh smreke zlezel, ukaže celo grmado od vseh krajev zasmoditi in potem hitro v stran bežati. Že je od vseh krajev plamen proti visoki smreki švigal, kar vzame tisti neznani mož koščeno piščalko iz svojega žepa in začne tako močno piskati, da je vsem po ušesih cvililo. Hitro primatlja in pridere od vseh strani strašna sila kač, gadov in modrasov h gromadi in od neke čudne moči gnani vsi v ogenj poskačejo in tam poginejo. Naenkrat se pa zasliši še močnejši pisk iz Osoščice, da je vse pričujoče strah in groza izpreletela. Mož na smreki to slišavši, groze obledi: „Saj meni ni več pomagati!“ tako on zavpije. „Belo kačo sem slišal zvižgati, zakaj ste me tako zvodili? Bodite pa vsaj tako usmiljeni in ne pozabite vsakega leta na ta dan zame siromakom ubogajme dajati“. Komaj je ubožček te besede izrekel, se strašna kača z velikim hrupom, kakor dereč potok čez strmo pečevje privali in se v jezero prekucne, da pene kvišku lete. Kmalu na ono stran jezera priplava in vsa razljučena h goreči gromadi prilomasti, se kvišku na smreko vzpne in revčka v ogenj potisne. Strašno se kača v ognju premetuje in žvižga, pa silni ogenj jo kmalu premaga.

Tako je srepa kača, ki je čredam toliko škode delala, s celim gadjim zarodom poginila. Spet so mogli kmetje brez strahu svoj posel opravljati in pastirji na Osovščici brez skrbi svoje črede pasti. Hvaležni svojemu dobrotniku še dandanes ne pozabijo obljube svojih pradedov in vsako leto na tisti dan ubogim obilne darove delijo.

S**.

Povodnji mož.

Neki oče je imel tri hčere. Vse tri bi se rade omožile. To izve povodnji mož, ki je imel v bližini v nekem jezeru velikanski grad. Pride tedaj k starišem deklico snubit, katera je rada v to privolila in šla ž njim. Ko prideta do velike vode, ga vpraša ona, kako bosta čez prišla. Povodnji mož pa vdari samo s palico po vodi in takoj se je razgrnila, da sta po suhem šla čez. Kmalu dospeta do velikanskega gradu, ki je bil z visokim zidovjem obdan. Drugi dan ji prinese mož človeško uho in nos, naj mu to v kaši za obed skuha. Ona pa si je mislila, zakaj bi njen mož tako gnjusobo jedel, ter zakoplje kuhano uho in nos v pepel. Ko pride mož domov, mu prinese kuhano kašo na mizo. Mož kašo dolgo meša in ko ne najde mesa v njej, vpraša ženo, ali mu je skuhala uho in nos. Potem gre v kuhinjo in reče: „Uho in nos, kje sta?“ Ona pa mu odgovorita: „Tukaj, v toplem pepelu!“

Nato prime ženo, poreže ji ušesa in nos, jih poje, njo pa vrže v globoko pivnico. Zdaj si hitro nekaj zmisli ter gre po drugo hčer, rekoč, da mu je prva zbolela in ta čas naj bi mu ona gospodinjala. Tudi njej prinese človeški nos in ušesa, veleč, naj mu jih skuha. Ona jih sicer skuha, a zakoplje jih tudi v pepel. Ko pride mož domov, mu prinese kašo na mizo. Dolgo meša in meša, ko pa ne najde, česar je iskal, gre v kuhinjo ter zazeva po navadi: „Uho in nos, kje sta?“ Ona pa mu odgovorita: „Tukaj, v toplem pepelu!“ Nato tudi njo pograbi, odreže jej nos in ušesa ter jo v isto pivnico vrže. Zdaj gre po tretjo hčer in ta gre tudi rada ž njim. Ko prideta do nekega studenca, mu reče ona, da je zelo žejna. On ji pa veli, naj hitro gre in se napije, tistima goloboma pa, ki tam na „dencah“ sedita, ne sme dati piti. Ona pa da najprej goloboma piti in potem šele sama pije. Med tem pa ptiča izpregovorita in ji povesta, da sta njen dedek in babica, njen mož pa da je povodnji mož. Preje ni namreč nobena vedela, kdo je ta snubač. Povesta ji tudi, da bo on tudi njej prinesel človeško uho in nos. Naj mu jih skuha in potem mački da, katero naj si okoli pasu priveže. Ona vse to po zapovedi stori. Ko

mož domu pride, jo vpraša, ko ušes in nosa v kaši ne najde, zopet po navadi. Uho in nos pa rečeta: „Tu, v toplih črevih sva!“ Nato reče on: „Ker si ti zdaj to pojedla, moral bom jaz zdaj sedem let spati. Ubežati pa mi ne smeš, ker te jaz potem najdem, bodisi tudi med vodami in gorami.“ Ko ona zdaj tako po gradu hodi semtertja in si raznoterosti ogleduje, zagleda skozi neko ključavnico v izbi starega moža sedečega in ta ji veli, naj ga reši, ter ji pove, da ima ključ od te izbe povodnji mož v levem ušesu. Ona gre po ključ in tako reši ubogega starčka. Zdaj si nanosita dosti jedi in se zapreta v „kišto“ ter se spustita ž njo v studenec, ki je bil sredi gradu ter izvira vsem rekam, kolikor jih je na svetu. Kišta je plavala vedno naprej in ko sta že skoro vse pojedla, prideta v neko veliko jezero, kjer je kralj ravno ribe lovil. Ta zapove svojim ribičem kišto loviti in odpreti. Ko jo odpro najdejo starčka in mlado žensko notri. Ženska se kralju zelo dopade in ta se v njo zaljubi. Ona pa mu pove, da jo pride njen mož čez sedem let iskat in da jo tudi gotovo najde. Kralj ji pa postavi hišo na sredi omenjenega jezera, pri vsakih vratih pa postavi volka za stražnika. Čez nekaj let pride res tisti mož. Na gori blizu jezera

je ravno pastir ovce pasel, in ta mož mu vzame ovco in jo vrže na tla, da se v dva kosa razleti. Potem da vsakemu volku kos mesa, gre notri in najde svojo ženo ter jo hoče odpeljati. Ko sta že bila pri vratih, reče ona, da je nekaj pozabila in on naj njo pri vratih počaka. Med tem pa sta volka ravno pečenko pojedla, pograbita divjega moža ter ga raztrgata. Ne dolgo potem je bila svatovščina pri kralju z omenjeno hčerjo in veselja ni bilo ne konca ne kraja.

Priobčil I. Majciger.

Divji mož.

Neka mati je imela dva sina in hčerko.

Sina gresta nekega dne na polje orat, in velita materi, naj njima po sestri obed pošlje na polje. Tako se tudi zgodi. Sestra nese obed mimo velike vode. Na obrežju te vode se je pa vrtelo veliko kolo. Naenkrat se pa kolo ustavi in velik, kosmat mož se prikaže njej. Ta jo prime okoli pasu in jo zavleče v svoj povodnji grad. Brata sta se še zmirorom zanašala, da prinese sestra obed, akeravno je bilo poldan že davno minulo. Ker pa le nihče obeda ne prinese, podasta se domov in vprašata mater, zakaj ni sestra prinesla obeda. Mati se prestraši in pošlje svojega starejšega sina za njo, zakaj tam se je že večkrat kaj hudega pripetilo. Ko pride do tistega kolesa na obrežju reke, udari po njem. Kolo se hipoma vstavi, a njemu se prikaže povodnji mož. Brat ga poprosi za sestro. Povodnji mož ga vzame seboj v stekleni grad ter mu predstavi ko-

lač bronca in pol bokala žvepla, rekoč: Ako to poješ in popiješ, dobiš sestro nazaj, če pa ne, te vržem tako, da se v proso razletiš. Brat ne more ne jesti ne piti. Povodnji mož ga res tako vrže, da se v proso razleti. Sestri pa veli, naj to proso pobere in hrani, ako hoče imeti spomin od svojega starejšega brata. Ker ni tedaj tega domov, pošlje mati mlajšega sina za njima. Tudi ta pride do tistega kolesa, ki se mahoma vstavi, ko udari po njem. Nato se prikaže divji mož in ga vzame seboj pod vodo. Ondi mu pokaže dva kolača bronca in bokal žvepla ter mu zažuga, da ga v prah zdrobi, ako vsega ne poje in ne popije. Ker ne more tega storiti, izvrši povodnji mož, kar mu je bil zažugal. Njegova sestra, jetnica povodnjega moža, pomete prah in ga hrani kot spomin svojega mlajšega brata. Mater popade silna žalost, ko ni nobenega njenih otrok nazaj. Tedaj je pa zmirom Boga prosila, naj bi ji podaril še enega sina. To se zgodi. Ko je njen tretji sin dorasel, vpraša mater, zakaj je tako žalostna. Njemu se je sanjalo, da je imel dva brata in eno sestro, ki pa je vse povodnji mož polovil. Izmisli si toraj zvijačo ter veli materi, da se mu je sanjalo o denarjih, ki so skriti pod voglom hiše. Tja pelje mater, privzdigne vogel in

reče materi, naj seže pod vogel po denarje. Ko mati roko po denarjih stegne, spusti hišni vogel na materno roko in tako primora, da mu je vse od konca do kraja povedala. Zdaj gre najmlajši brat starejše svoje brate in sestro iskat. Ko pride do tistega kolesa, udari tako silno po njem, da se v male kosce razleti. Povodnji mož pride ves prestrašen izpod vode ter ga vpraša, kaj bi rad. Ko izve, da bi rad imel brate in sestro nazaj, ga pelje povodnji mož v steklen grad. Tam mu pokaže tri kolače bronca in dva bokala žvepla, kar pa mahoma poje in popije. Zdaj se gresta metat, a povodnji mož je bil slabejši in mlajši brat ga tako stisne v kot, da mu dá naenkrat brate in sestro nazaj. Ker ga pa še ni hotel izpustiti, obljubi mu še, da ne stori odslej nikdar več kaj takega. Zategadelj ni več slišati o povodnjem možu, da bi koga zgrabil, ali da bi kje razsajal.

Priobčil I. Majciger.

Jug in pasterk.

Bil je nekdam fantič, ki je imel hudo mačeho. Nekega dne mu reče, naj gre ž njo gobe nabirat. Deček vzame košaro in gre z materjo v gojzd. Mačeha ga pelje daleč v gojzd do jame in mu reče, naj vrže kamen vanjo, da bo slišal, kako je globoka. On stori, kakor mu je bilo ukazano, in da bi boljše slišal kamen bobneti, nagne se čez globočino, a hudobna mačeha ga sune za kamnom ter odide krohotaje se domov. Doma pove očetu, da ga je silen medved raztrgal, a ona sama mu je komaj utekla. Deček je med tem padal in padal tri dni in tri noči, a do dna še vendar ni prišel. Slednjič pade na mehko blazino. Precej dolgo leži kakor mrtev, slednjič se zave in začuden gleda okoli sebe. Bil je na drugem svetu. Blazina, na katero je bil padel, je ležala na sredi mesta. Lepe, široke ulice so se razprostirale na vse strani. Hiše ni videl nobene, same prekrasne palače je zelo za-

čudeno oko. Največja in najlepša pa je bila ona, pred katero je padel. Velika črna zastava je visela s strehe, a noben vetrič je ni ganil. Povsod je kraljevala mrtvaška tihota, vse ulice so bile prazne, nobena ptičica ni žvrgolela po zraku. Radoveden se bliža deček palači, raz katere je visela zastava. Velika vrata najde na stežaj odprta. Boječe vstopi. Zdaj zagleda tikoma za durmi velikega možaka v čudni opravi, ki je na palico naslonjen zrl nepremično predse. Deček se prestraši in že misli pobegniti; ker se pa vratar ne gane, bliža se mu počasi ter ga prime za roko. A kako ostrmi, ko zapazi, da je mož okamenel. Nato stopa dalje; po širokih stopnicah dospe v široko dvorano, ki je bila polna raznih služabnikov in služabnic. Pa tudi ti so bili, kakor vratar okameneli. Iz te dvorane pride v drugo. V tej najde razno gospôdo; gospe so sedele na divanih, gospodje so stali v trumah, kakor bi se o čem važnem pomenkovali, a tudi v tej dvorani ni bilo nič živega. Slednjič dospe deček v prekrasno sobano, v kateri se je vse bliščalo zlata, srebra in žlahtnega kamenja. Sredi dvorane je sedela na zlatem prestolu prekrasna kraljičina, obdana od dvanajsterih prelepih devic. V snežnobelih prsih kraljičinih pa je tičalo ostro

bodalce. Deček se približa in ji izdere bodalce iz prsi. Zdaj kraljičina globoko vzdihne in izpregleda. Začudeno upre svoje mile oči v dečka, ki je v kratkem času, odkar je zapustil gornji svet, postal lep mladenič. „Moj rešitelj!“ pravi kraljičina. „Kako se ti naj zahvalim, da si me rešil iz oblasti hudobnega čarovnika, ki je mene in celi moj narod izpremenil v kamenje? Če te je volja, ostani tukaj in postani moj mož. Kraljeval bodeš čez devet dežel in čez devet morja!“

Vse device, ki so tudi že oživele, žele mu srečo ter mu častitajo k nenadni slavi in moči. Nato ga prime lepa kraljičina za roko in ga pelje k oknu. Pa kaka izprememba se je vršila med tem v mestu. Ulice so bile polne veselih se šetajočih ljudi in na prostoru pred kraljevo palačo se je zbrala neštevilna množica ljudstva, ki je z glasnim krikom pozdravljala svojo kraljico in svojega rešitelja. Poprej črna zastava, je bila zdaj bela in je veselo plapolala v zraku. Kmalu potem so obhajali veselo ženitovanje. Srečno je živel kralj s svojo prekrasno ženo na drugem svetu mnogo mnogo let. Nekega dne se spomni kralj gornjega sveta in polasti se ga silna želja po svojem domačem kraju. Kraljica ga vpraša, zakaj je tako otožen. On ji odgovori: „Kaj bi ne bil

otožen, imam na onem svetu starega očeta in rad bi vedel, kako se jim godi.“ „Če drugega nič ni,“ odgovori kraljica, „idi in pripelji semkaj očeta. Vzemi tale prstan, po njem te bom spoznala, kadar se vrneš.“ Kralj se napravi na pot. Hodil je devet dni in devet noči po suhem in po morju, dokler ni prišel v svoj rojstni kraj. Pa tu je našel vse tuje; namesto male hišice, v kateri je odrastel, je stala velika, lepa hiša, a v njej so prebivali tuji ljudje, od katerih je zvedel, da so oče žalosti umrli, ko so zvedeli, da jim je sina medved raztrgal. Kralj se vrne zdaj žalosten na drugi svet, a gorje, pozabil je pot. Dolgo časa je blodil po gozdih, dokler ne pride do nekega puščavnika. Vpraša ga, ali vé znabiti on za pot na drugi svet. Odgovori mu, da ne, a znabiti vé zanj kak služabnik. Nato zažvižga in od vseh strani pritečejo vse štirinožne živali, toda pota na drugi svet ne ve nobena. Puščavnik mu reče, naj gre čez devet hribov in devet dolin in prišel bo k drugemu puščavniku, ki gospodari čez vse ptice. Znabiti vé on za pot na drugi svet. Kralj ga uboga, a tudi tukaj ne izve, česar bi rad. Zopet mora čez devet hribov in devet dolin do tretjega puščavnika, ki je bil gospodar vetrov. Le-ta pokliče vetrove. Prišel je sivi sever,

mrzli zdolec, suhi gornjek in nazadnje še prisopiha jug. Puščavnik ga vpraša, kje se je tako dolgo mudil. Jug mu odgovori, da je bil na drugem svetu, kjer se ravno kraljica moži, ker jo je njen prvi mož zapustil. Prisilili so jo njeni svetovalci, rekoč, da je kralj gotovo mrtev, sicer bi se bil povrnil. Kralj vpraša, kako daleč je na drugi svet. „Tri dni in tri noči,“ odgovori jug. „Čez tri dni bode tudi kraljičina poroka.“ Zdaj prosi kralj juga, naj ga ponese na drugi svet. „Zakaj pa ne, če le gospodar dovoli,“ pravi jug. Puščavnik mu odgovori: „Požuri se, sinko, da še o pravem času prideš!“ Zdaj odideta. Kralj ni videl ne slišal, tako hitro sta letela po zraku. Že so tretji dan zvonili na drugem svetu v znamenje, da se ima poroka kmalu vršiti. Naenkrat se znajde kralj pred svojo palačo. Že so se vrata odprla in v krasnem izprevodu so prišli svatje iz palače. Ko kralj kraljico ugleda, poklekne pred njo in ji pokaže svoj prstan. Komaj ugleda kraljica prstan, spozna svojega soproga in veselja ni bilo ne konca ne kraja. Novega kralja so pa spodili. Mnogo let je še potem kraljeval stari kralj v srečo in zadovoljnost svojih podložnikov.

Priobčil I. Majciger.

Jug in Zlatolas.

Živel je nekdam tam v deveti deželi kralj, ki je kmetico vzel za ženo. Ta mu je obljubila poroditi sinka z zlatimi lasmi in zlato zvezdo na prsih. Kralj pa je moral na vojsko. Medtem mu porodi žena dete z obljubljenimi lastnostmi. Stara kraljica pa, ki je grdo gledala sinaho, je dala kralju poročati, da mu je rojen pes. Kralj je odgovoril na to, naj se mu žena pobere, da je ne bo videl nikdar več. In sirota je morala zapustiti kraljev dvor. Blodila je po svetu brez domovja, dokler ni v revščini umrla. Pred smrtjo pa je rekla te besede sinu: „Poišči očeta in daj mu ta prstan.“ On pa je hodil okrog po svetu, da je prišel do zelene gore, na kateri je našel mladeniča prekrasne postave in s cvetjem ovenčanega. Vpraša ga: „Kdo pa si ti, mladenič s cvetjem ovenčan?“ „Jaz sem jug,“ mu odgo-

vori krasni mladenič. Zlatolasec mu potoži svoje gorjé in jug ga je zanesel v svojem naročju v kraljevo mesto, kjer je našel očeta in srečo.

I. Majciger.

Jug in dobra hčerka.

Živela je nekdam uboga ženica s svojo hčerko v samotnem kraju, daleč od drugih ljudi. Akoravno ste na vsem pomanjkanje trpeli, živeli sta vendar zadovoljno. Kar mati hudo zboli. Deklica se je trudila postreči jej v vsem, da bi le ljuba mati ozdravila. Delala in kuhala ji je zdravila iz vseh cvetlic, katere je bila mati v preteklem poletju nabrala. Pa vse ni nič pomagalo. Mati je postajala od dne do dne bolj slaba. Mahoma se izmisli, da bi ji jagode mogle pomagati. Pa kje jih vzeti? Bila je ravno huda zima. Ko hčerka to materno željo zve, napravi se brž v goro materi jagod iskat. Ker jih pa v trdi zimi nikjer ni mogla najti, začela je milo jokati. Zdaj zagleda starega, sivobradega moža. Bil pa je to sever. Ta jo vpraša, zakaj da tako milo joče. Deklica mu vse razloži in upira proseče svoje oči v resnobnega starca. Sever se je res usmili in jo pelje k vetru jugu. Ta prime deklico za roko in jo spremi v dolinico, kjer

je bilo vse polno zrelih rudečih jagod. Hitro si jih nabere polno košarico in jih odnese veselega srca bolni materi domov. Ko bolnica jagode použije, ozdravi v kratkem in obe sta še dolgo časa veseli skupaj živeli.

I. Majciger.

Jug dobrotnik in jug maščevalec.

Bila je hudobna mačeha, ki je imela dve hčeri, eno lastno, drugo pa pastorko, katero je preganjala in trpinčila, kolikor je le mogla, svojo pravo hčer pa je ljubila čez vse.

Neko hudo zimsko jutro pride mačeha zgodaj zjutraj s palico nad pastorko, rekoč: „Tu imaš tarčo (okrogel pletarček) in kos kruha in spravi se v goro pa glej, da mi nabereš tarčo polno jagod, če ne rajši se ne vrni.“ Uboga pastorka si ne vé pomagati, vzame tarčo in gre jokaje v gozd. Hodila je že dolgo po gozdu. Zeblo jo je strašno. Zdaj zagleda štiri može v daljini, ki so jej prišli naproti. Najstarejši izmed njih, v velik kožuh zavit, jo vpraša: „No, deklica, zakaj se pa jočeš?“ „Kaj bi se ne,“ odgovori ona. „Moja mati so me nagnali, da bi jim zdaj, v tej zimi jagod nabrala, če ne ne smem več domov. Ali kje sem v stanu do-

biti jih zdaj?“ „Ti si revna,“ odgovori starrec. „Ali veš morda, kateri veter je najboljši?“ „Ranjka dobra mati so mi pravili, da so vsi dobri, a jug je najboljši. In tako rečem tudi jaz.“ „Ti uboga sirota,“ jo miluje najmlajši, ki je bil še mlad junak, „daj meni tarčo in idi v tisti hišo, da se malo pogreješ, čez tri dni pa pridi semkaj.“ Ko je bil mlajši to izgovoril, so izginili mahoma vsi štirje možaki.

Pastorka pa gre v hišo, na katero je mladenič pokazal, a ni bilo žive duše v njej. Na ognjišču v kuhinji pa je plapolal ogenj in v kotu pri peči je sedela mačka. Pastorka ne pomišlja dolgo, vzame pisker z bližnje police, napolni ga z vodo in pristavi k ognju; začela si je večerjo kuhati. Ko je bila večerja gotova in je začela ona večerjati, skočila je mačka k njej ter jame milo mijavkati. „Ti sirota, ti moraš tudi nekaj večerjati,“ dejala je pastorka mački in dala ji je dober del svoje večerje. Tako je pretekel prvi in drugi večer. Ko sta se pastorka in mačka tudi tretji večer navečerjali, izpregovori mačka, rekoč: Vedi, deklica, nocoj o polnoči pride k tebi mož, ki te bo vabil na ples, ti pa nikar ne idi, ampak izgovarjaj se, da nimaš obutelji, ne obleke in slednjič, da ne znaš plesati.“

In res, jedva je ura odbila enajst, stopi v izbo mož, kateremu so se oči svetile kakor ogenj, rekoč: „Pastorka, pojdi na ples!“ „Nimam škorncev, bosa sem in ne morem plesati,“ odgovori pastorka. Mož izgine, a čez malo časa se vrne in prinese lepo izdelane čevljičke, katere pastorki ponudi, rekoč: „Pastorka, pojdi na ples!“ „Raztrgana sem, ne morem iti,“ odgovori ona. Mož ji prinese čez malo časa lepo narejeno obleko in jo vabi na ples, a deklica se izgovarja, da ne zna plesati. Ali zdaj je ura odbila dvanajst, mož izgine, pastorka pa v lepi obleki sladko pri peči zaspi.

Ko se zjutraj prebudi, zagleda na oknu pletarček poln jagod. Veselega srca pride pastorka domov in pove, kaj in kako se ji je na poti godilo, a o hiši in o plesu se ni upala povedati in je rajši vse zamolčala.

Mačeha ji je zavidala to srečo, poljubila je svojo hčerko in dejala: „Moja hčerka bode pa še več dobila, kakor ti.“ In res, drugi dan je prava hčerka že šla v lepem in toplem oblačilu po gozdu ter med potom prepevala. Kar ji pridejo naproti štirje možje in najstarejši jo vpraša: „No, deklica, kaj si pa tako vesela?“ „Zakaj bi ne bila vesela?“ odgovori ona. „Ljuba mati so me poslali po jagode, katerih je pred nekimi dnevi

naša umazana pastorka toliko nabrala.“ „Dobro,“ odgovori jej zopet poprejšni starec, „ali morda veš, kateri je veter najboljši?“ „Čudno vprašanje! Vsi skupaj niso vinarja vredni, najmanj pa še Jug.“ „Dobro tedaj,“ reče zopet starec, „vidiš tam v daljini ono hišo, tja idi in počakaj tam tri dni.“ To rekši izginejo štirje možaki. Deklica pride v hišo in začne, ker ne vidi drugega pri hiši razven ene mačke, ki je v kuhinji pri peči ležala in dremala, kakor kaka domača gospodinja. Ko si je večerjo skuhala, sedla je k mizi ter jela večerjati. Tu priskače mačka ter milo mijavka. „Beži, ti pristudna stvar,“ reče jej ter jo pahne od sebe. Mačka gre zopet na stari svoj prostor. Tako je bilo tudi drugi in tretji dan. Ob enajsti uri v tretjej noči, ko je še deklica pri peči slone bedela, vstopi skozi duri črn mož, ki jo vabi na ples. „O prav rada grem plesat,“ odgovori mu deklica, takoj tukaj se zasukniva, da poskusim, ali še nisem pozabila plesati.“ In res, zasukala sta se v prostrani izbi v ples, a jedva se je z njim sprejela, ni se zavedla več, kje je.

Ko se je materi predolgo zdelo, da hčerke ni domu, šla jo je iskat. Prišla je tudi do tiste hiše, kjer je bila hčerka, in že od daleč vidi skozi okno, kakor da bi jo

hčerka klicala in se jej smejala. Ko pa bliže pride, vidi hčerkinjo glavo, katera je bila vsa razmesarjena in v oknu na ogled razpostavljena. Žalostna mati noče samemu pogledu verjeti, stopi v hišo, da bi se o resnici prepričala. Pa komaj stopi v izbo, pokne strašno in zagrmi in vsega ni bilo več. Ko je pozneje pastorka šla iskat obeh, ni našla ni matere ne sestre pa tudi hiše ne, ki je bila takrat v gozdu, ko je šla jagode nabirati. Vrnila se je sama domu ter tam dobro gospodinjala do pozne smrti.

Priobčil **I. Majciger.**

Sever maščevalec.

Bilo je neki jesenski dan. Megla je celi božji dan solnce zakrivala in mrzli Sever je zelo pritiskal. Ker pa terici ali terilji to ni bilo po godu in veter le ni odjenjal odnašati jej povesmi, začne terica Sever neizmerno preklinjati. Zdaj se jej približa star možek s palico v rokah in po lici ves razmesarjen. Ko pride do terice, vprašajo, kaj želi od njega. Stari mož pa je bil Sever sam. A terica še vedno preklinja in zmerja. Zdaj reče mož: „Vidiš, ti hudobna žena, tisti, ki ga ti preklinjaš in zmerjaš, sem jaz. Poglej moj obraz, kako sem razmesarjen, ker se moram skozi vsak grm in trn prevleči. Ti me pa preklinjaš. Ti morda misliš, da jaz navlaš hudo razsajam, a volja božja je tako.“ Ko žena to sliši, prestraši se vsa in samega strahu jej govor zabegne, da ni mogla ne besedice ziniti več, pade pred njega na kolena, Sever jo pa vzdigne in odnese črez hribe in planine in od žene ni bilo več ne duha ne sluha.

Priobčil I. Majciger.

Sever dobrotnik.

Prve dni meseca sušca je Sever zelo pritiskal. Ljudje so že mrmrali. Nekega dne zapove oče svojemu starejšemu sinu, naj gre in zadela luknjo, iz katere veter piše. Sin izpolni očetovo povelje. Sever pa je v luknji tičal in prosil, naj ga izpusti. Sin se ga usmili in dobi od njega za darilo škatljico, v kateri mu ne bode nikdar denarja zmanjkalo. Med potjo se poda v krčmo, kjer krčmarju skrivnost svoje škatljice razodene. Tamu zamenja škatljico za drugo. Ko pride domu, pove očetu in bratoma, kaj je storil in kako škatljico je za darilo sprejel. Ali oni so se mu posmehovali in imeli se tudi prav, kajti pravo škatljico je imel krčmar. Drugi dan ide srednji sin, da bi vetru luknjo zadela in dobi za darilo osla, ki je same čiste zlate kihal. Domu grede stopi v isto krčmo in gostilničar tudi njemu zamenja. Ko pride domu, pove, kake lastnosti ima njegov osel.

A tudi njemu so se smejali, in to po pravici, kajti pravega zlatega osla je imel krčmar. Poslednjič gre najmlajši sin, ki je bil pa malo bedast in dobi od vetra palico, ki je začela sama od sebe vsakega tolči, kdor jo je v roke vzel. Če je pa sin z njo po durih udaril, odprle so se same od sebe. Tudi to mu poskusi gostilničar zamenjati, pa o joj! palica ga začne neusmiljeno tolči. In tako je le najmlajši dobil zasluženno plačilo.

I. Majciger.

Strah v cerkvi.

Na strmem hribu je stala prijazna cerkvica. A le malokedaj se je ondi na oltarju služil najsvetejši dar; bila je jako zapuščena, ljudje so jo neradi obiskovali. Govorilo se je med preprostim ljudstvom, da ni varno hoditi krog tega svetišča, zlasti po noči ne. Marsikaj se je vedelo povedati o strahovih, ki po noči tu sem k maši zahajajo. Pravili so, da se sleherno kvaterno nedeljo dobi v oltarnem prtju vtisnjeno krvavo obličje. Vselej ga je moral cerkovnik zameniti z drugim. Najsrčnejši fantje iz okolice so se skrajema zapirali v cerkvico, tako so pripovedali stari očanci, a strah in groza jih je prešinila, da so vselej še pred polnočjo zbegali z nje, le eden je bil toliko srčen, da je obstal. Našli so ga pa drugi dan mrtvega. Preteklo je dokaj let, a nihče ni prišel strahu, ki je bival v cerkvi, do zoba. Naposled so skoraj na to pozabili.

Bila je kvaterna sobota. — Prijazno je luna svoje mile žarke lila na zemljo, in drobne zvezdice so migljale po nočni tihoti. Vse že počiva. Le tropa vasujočih fantov, nikdar ugnana, zbrana je pod vaško lipo. Daleč se razlega glas domačih pesmi. Na-

zadnje pa vtihnejo in jamejo se razgovarjati. Govorica je nanesla nocoj na strahove.

„Kaj misliš, Miha, je li res, kar govore ljudje o naši cerkvi, ondi le na strmini?“ vpraša eden poleg ležečega tovariša, ki je goste oblake dima vlekel iz turnčikaste pipe.

„Kaj pak, da je res; ondi se po noči gode čudne reči, izlasti na kvaterno soboto. Bes te plentaj, ravno danes je. Ko bi bil vedel popred, tovariši, ne bi bili vedeli Škandrovega Miha nocoj v svoji družini!“

„Ha ha! sram te bodi!“ zavrne ga Blaže, krepak mladenič, kojemu ni bil kos nikdo v treh vaseh. „To so reči, s katerimi matere plašijo neposlušne otroke, ne pa kar si bodi. Halo! nocoj grem jaz in pogledam, kaj se bode godilo v cerkvi. Kdo gre z menoj?“ Vsi molče, nikdo se mu ne ponudi za spremeljalca.

„Ne bodi šlevast, Blaže,“ pravi Miha. „Pravijo, da noč ima svojo moč; nikar ne skušaj Boga! Dobro ti je znano, da so nekaj fanta, ki jo bil tako drzen, kakor ti, našli drugi dan mrtvega v cerkvi. Pojdi, gremo rajši na bokal vina, potem pa spat.“

„Ste li vi fantje? Sram vas bodi, da ste take babe. Pa Zaljševi Blaže ne bode nocoj spal doma pod streho. Še enkrat, kdo gre z menoj?“ Nihče se ne oglasi.

„Dobro, torej grem sam.“

Zastonj mu tovariši odsvetujejo; zastonj mu pritrjujejo, da ni strahotepec; zastonj — Blaže se ne da odvrniti.

Ura na zvoniku bije $\frac{3}{4}$ 11. — Blaže jo krene proti cerkvici, tovariši pa se strahoma vračajo vsak na svoj dom. Zarijejo se v senena ležišča, a nobeden zbog strahu ne more zatisniti očesa.

„Bom le videl, kak je ta strah!“ pravi Blaže, zapre cerkvena vrata in se poda na kor.

Pred velikim oltarjem gori večna luč; čudno odseva njeni lesk podobe svetnikov in dela velikanske sence. Vse je tiho. Čuje se le enakomerno tiktakanje stare zvoniške ure, ki dalje in dalje pomika svoje kazalo ter kaže blizo polnoči.

Zdajci udari dvanajst. Pri zadnjem udarcu votlo zahršči. Dasi korenjak, začno se Blažetu vendar hlače tresti, ko vidi, da se sredi cerkve vzdigne plošča iz tal. — Spomni se, da je nekdam še otrok čul, da so za starih časov pokopavali mrlične pod cerkvijo ter jih po vrvi spuščali skozi tisto luknjo v globino.

Iz luknje pa zdajci prileze kmetiški fant. Odkrije se, sleče telovnik in sezuje svoje vihalaste škornje. Odloživši te reči na zra-ven ležečo ploščo, poklekne ter se po kolenih drsa do velikega oltarja. Ondi moli nekaj

časa, potem se pa poda zopet po kolenih okoli oltarja. Smrtne težave so mu utisnjene na obrazu in debele krvave srage mu teko po lici.

Blaže se ojači, ko to vidi, misli, da je kak slepar. „A to ti jo bom podkuril,“ si misli. „Skazati se moram zjutraj, kacega strahu sem videl.“ — Tiho se splazi s kora, gre k plošči ter vzame klobuk, telovnik in škornje, ne da bi ga bil zapazil pred oltarjem klečeči. Podavši se zopet na kor si misli: „če je pa vendar kak mrtvec?“ Naredi torej na vsako stopnjico z roko znamenje sv. križa, češ, tako ne more blizo do mene. — Potem se usede na klop in gleda, kaj bode dalje pričel okradeni strah. Ravno se je bil oni v tretje priplazil po kolenih krog oltarja, ko ura eno udari. Zdajci vstane, prime za oltarni prt ter obrisaje si vtisne svoje krvavo obličje vanj. — Potem se poda k luknji. Ko pa svojih reči tu ne najde, jame divjati po cerkvi ter premetavati klopi.

Ko Blaže to zagleda, se jame posmehovati, mislé, zdaj sem duha vjel. Strah je ravno na leci in ondi preiskuje, ko Blažeta glasen smeh posili. Hipoma pa je mrtvec pri korovih stopnicah. Pa tu naenkrat ostrmi. — Zdajci pa zdirja v svoje podzemeljsko stanovanje. Kmalo vidi Blaže, kako se je pognal iz grobne luknje, in — strah — in

groza, — na rami nese mrtvaško trugo. Prišedši do korovih stopnic, jo siloma tlešči na tla, da se vsa razleti. Pobravši deske jih poklada na stopnice, in strahoma zapazi Blaže, da po njih lahko hodi in se mu bliža bolj in bolj. — Zopet izgine v luknji in prinese drugo trugo in tako dalje. — Že nese zadnjo in potem sta skupaj, a hipoma skoči Blaže k zvonovi vrvi ter je jame potezati. Glasno zvonjenje se začuje. Mrtvec pa telebni trugo na tla, skoči v luknjo in plošča ga pokrije. — Blaže pa gre pol mrtev od strahu iz cerkve.

Zunaj ga že čakajo tovariši. Nikdo ni zamogel spati. Ko začujejo v tako nenavadni uri zvonjenje, se ojačijo ter teko k cerkvi, kjer se snidejo. Kmalu pride tudi Blaže ter pripoveduje, kaj je doživel. Da se prepričajo, pokaže jim mrtvaški klobuk, telovnik in škornje ter jih pelje v cerkev, kjer je bilo videti vtisnjeno krvavo obličje v oltarnem prtju. Blaže se je pa preveril, nikdar več ne skušati se s strahovi.

Od te dobe pa je bil v cerkvici mir, in nikdar več se ni čulo, da bi bil cerkovnik dobil še kedaj v oltarnem prtju krvavo obličje. Tako govori ljudska pripovedka.

Vsebina.

	Stran
Kovač	3
O treh bratih in treh hčerah	10
Deklica in pesoglavci	17
Kaj nikoli ni bilo in nikoli ne bo	21
Kako so trije bratje hudiču služili	26
Praprotovo seme	30
Sv. Marjeta	33
Sv. Martin	35
Sv. Štefan	37
Sv. Til	39
Češke legende:	
Jezus in otroci	41
Tič krivokljun	42
Jokajoča devica	43
Kristusovo vino	44
Jezus in tiči pevci	45
Jezus in vrana	46
Beg v Egipt	48
Pravljica o kurantu	50
Od kod je krompir	52
Kako je Pavliha kukca prodal	54
Kako je Pavlihovo stanovanje pogorelo	59
Kako je Pavliha obogatel	63
O beli kači	66
Bela kača	68
Povodnji mož	71
Divji mož	75
Jug in pasterk	78
Jug in zlatolas	83
Jug in dobra hčerka	85
Jug dobrotnik in jug maščevalec	87
Sever maščevalec	92
Sever dobrotnik	93
Strah v cerkvi	95

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000511794

